

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

Fakulta právnická

DIPLOMOVÁ PRÁCE

**Oprávněné použití zbraně a její vztah k nutné
obraně**

Jan Heřmanský

2015

Plzeň

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma Oprávněné použití zbraně a její vztah k nutné obraně vypracoval sám. Veškeré prameny a zdroje informací, které jsem použil k sepsání této práce, byly citovány v poznámkách pod čarou a jsou uvedeny v seznamu použitých pramenů a literatury.

V Praze 1.3.2015

.....
Jan Heřmanský

Poděkování

Děkuji tímto paní JUDr. Simoně Stočesové, Ph.D. za vedení při psaní této diplomové práce a své rodině za podporu při jejím zpracování.

V Praze 1.3.2015

.....
Jan Heřmanský

Obsah

1.	Úvod	1
2.	Okolnosti vylučující protiprávnost	3
2.1.	Protiprávnost trestného činu	3
2.2.	Krajní nouze	4
2.3.	Nutná obrana	8
3.	Zbraň	16
3.1.	Vymezení pojmu zbraně	16
3.1.1.	Zákon o ozbrojených silách České republiky	20
3.1.2.	Zákon o Policii České republiky	20
3.1.3.	Zákon o obecní policii	21
3.1.4.	Zákon o Celní správě České republiky	22
3.1.5.	Zákon o vězeňské službě a justiční stráží	22
3.1.6.	Zákon o zpravodajských službách, zákon o Bezpečnostní a informační službě, zákon o Vojenském zpravodajství	23
3.1.7.	Zákon o vojenské policii	24
3.1.8.	Zákon o Generální inspekci bezpečnostních sborů	24
4.	Oprávněné použití zbraně	25
4.1.	Oprávněné použití zbraně z pohledu trestně právní nauky	25
4.2.	Zákon o ozbrojených silách České republiky	26
4.3.	Zákon o Policii České republiky	29
4.4.	Zákon o obecní policii	34
4.5.	Zákon o Celní správě České republiky	36
4.6.	Zákon o Vězeňské službě a Justiční stráží	37
4.7.	Zákon o Bezpečnostní a informační službě	38
4.8.	Zákon o Vojenské policii	39
4.9.	Systematizace oprávněného použití zbraně	40
4.9.1.	Nutná obrana	40

4.9.2	Krajní nouze	41
4.9.3	Použití zbraně k zabránění útěku.....	41
4.9.4	Použití zbraně k obraně či ochraně objektu.....	41
4.9.5	Použití zbraně k odvrácení útoku zvířete proti osobám	42
4.9.6	Odpor pro zmaření zákroku.....	42
4.9.7	Zdráhání se opustit úkryt.....	42
4.9.8	Zastavení dopravního prostředku	42
4.9.9	Neuposlechnutí příkazu směřující k zajištění bezpečnosti konkrétních osob ze strany osoby, proti níž byl použit donucovací prostředek hrozba namířenou zbraní či varovný výstřel.	43
5.	Oprávněné použití zbraně a její vztah k nutné obraně	44
5.1	Právo vlastnit zbraň.....	44
5.2	Nabývání a držení zbraně	45
5.2.1	Kategorie zbraní	46
5.2.1	Podmínky pro vydání zbrojního průkazu	48
5.2.2	Povinnosti držitele zbraně	50
5.2.3	Oprávnění držitele zbraně	51
5.3	Právo na sebeobranu zbraní	51
6.	Úprava držení zbraní, nutné obrany a oprávněného použití zbraně v právu USA	54
6.1	Nutná obrana v rámci práva USA.....	55
6.1.1	Sebeobrana	55
6.1.2	Obrana majetku	56
6.1.3	Srovnání úprav	56
6.2	Oprávněné použití zbraně v rámci práva USA	57
6.2.1	Srovnání úprav	58
7.	Závěr.....	59
8.	Seznam použité literatury	60
9.	Summary	63

1. Úvod

Tato diplomová práce má za cíl objasnit jeden z druhů okolností vylučující protiprávnost, a to konkrétně oprávněné použití zbraně a dále její vztah k nutné obraně. Důvodem pro zpracování tohoto tématu je, že i přes svou důležitost a význam není institut oprávněné použití zbraně oproti institutu nutné obrany tak široce rozpracován, ať již ve formě monografie¹ nebo platné judikatury.

Význam oprávněného použití zbraně se také odráží v tom, že se objevuje v celé řadě zákonných předpisů, které je nutno zkoumat. Při zpracování tohoto tématu s tím také souvisí systematika zpracování oprávněného použití zbraně. Bývá běžné, že pokud se část nějakého díla věnuje oprávněnému použití zbraně, tak jsou popsány společné znaky a dále je jen odkázáno na zákony, které upravují oprávněné použití zbraně, nicméně není odkázáno na konkrétní paragrafová znění, nejkuli rozbor konkrétních ustanovení. A právě v tomto, mimo jiné, vidím přínos této práce, kdy mou snahou bude výsledek, který tomuto institutu dá ucelenost a systematičnost pro jasné a srozumitelné pochopení této problematiky. Co bych rád zmínil ohledně důležitosti tohoto institutu vzhledem ke zpracování nutné obrany je také, a myslím, že její důležitost to právě podtrhuje, že se s ním setkává určitá skupina osoba na denní bázi, ať již voják nebo kupříkladu policista při výkonu služby. Naproti tomu nutná obrana ať již v jakémkoliv smyslu se uplatňuje v užším okruhu situací.

Co se týče samotné systematiky této diplomové práce, tak v první část je věnována samotnému výkladu okolností vylučujících protiprávnost se stručným exkurzem nejen do nutné obrany, ale také i do krajní nouze. Další kapitoly jsou pak věnovány definici zbraně dle jednotlivých ustanovení konkrétních zákonů společně s propojením z poznatků z oboru kriminalistiky. Také je věnován prostor pro výklad, na které osoby se vztahuje oprávněné použití zbraně a také zmíním i osoby oprávněné držet zbraň dle zákona č. 119/2002 Sb., o střelných zbraních a střelivu v platném znění (dále jako „zákon o zbraních“) a právě zde bude věnován výklad oprávněnému použití

---

¹ KUČHTA, Josef. *Nutná obrana*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1999, 218 s. Spisy Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně, sv. 226. ISBN 8021021985.

zbraně se vztahem k nutné obraně. Co by ale také dle mého názoru mělo být zmíněno, jsou ústavněprávní aspekty použití zbraně v rámci nutné obrany civilisty a vztah k žebříčku hodnot ochrany života a zdraví oproti ochraně vybudovaných hodnot a majetku. V poslední části se hodlám věnovat porovnání zákonné úpravy oprávněného použití zbraně právního řádu USA s právním řádem tuzemským.

Tuto práci jsem pojal jako výklad a interpretaci platných a účinných právních předpisů a judikatury, spolu s vlastním názorem na současný stav těchto předpisů, které lze považovat za úvahy ve smyslu *de lege ferenda*.

2. Okolnosti vylučující protiprávnost

2.1. Protiprávnost trestného činu

„Posláním trestního práva je chránit nejdůležitější zájmy jednotlivců i společnosti proti trestným činům. Trestní právo hmotné toto poslání naplňuje především tím, že vymezuje protiprávní činy, které prohlašuje za trestné a stanoví za ně trestní sankci. Společenská škodlivost určitého typu protiprávního činu je tak sociálně-právním důvodem a základem trestnosti takového činu.“²

„Okolnostmi vylučujícími protiprávnost označujeme taková jednání, která způsobují, že čin není trestným činem, i když jinak (právě s výjimkou protiprávnosti) neboli zdánlivě naplňují všechny znaky trestného činu. Tomu nasvědčuje i zákonná dikce u těch z nich, které jsou výslovně uvedeny v trestním zákoníku („čin jinak trestný“ – § 28 odst. 1, § 29 odst. 1; „trestný čin nespáchá“ – § 30 odst. 1, § 31 odst. 1, § 32). Jde o určité výjimky z jinak nedovoleného jednání. Ve své podstatě tak negují aplikaci jiných právních norem. V tomto smyslu můžeme také hovořit o střetu dvou právních norem – trestní normy, která určité jednání zakazuje, a normy trestního zákoníku nebo i jiného právního předpisu, která čin dovoluje nebo dokonce přikazuje.“³

„Trestní protiprávnost je formálním výrazem nebezpečnosti činu pro společnost a splývá s jeho trestností. Jestliže dovolenost či nedovolenost nějakého jednání vyplývá z celého právního řádu, trestní protiprávnost může být odůvodněna jen ustanovením zákona. Co není dovoleno, nemusí být ještě trestné. Nedovolenost jednání charakterizuje skutkovou podstatu trestného činu a trestní protiprávnost spolu se společenskou nebezpečností jednání jsou znaky trestného činu samého, nikoliv jeho skutkové podstaty. Neznamená to tedy, že společenská nebezpečnost není znakem trestného činu a že skutková podstata trestného činu ztrácí význam jako jediný základ trestní odpovědnosti a přetváří se v důvod opravňující soud, aby podle své volné úvahy rozhodl, zda obviněný spáchal či nespáchal trestný čin. Izolace typických znaků trestného činu jen vyzdvihuje

---

² GŘIVNA, Tomáš. *Trestní právo hmotné*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2010, 256 s. ISBN 9788073575090

³ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 2012, xvi, 383 s. Velké komentáře. ISBN 9788074004285

jejich důležitost a dovoluje zdůraznit potřebu přesného vymezení skutkových podstat trestných činů.⁴

Trestní zákoník nám ve svém znění nenabízí taxativní jen pěti konkrétních okolností vylučujících protiprávnost (krajní nouze, nutná obrana, svolení poškozeného přípustné riziko a oprávněné použití zbraně), ale jde pouze o typové případy, kdy trestněprávní nauka umožňuje mezi již uvedené zařadit další okolnosti vylučující protiprávnost. Justiční praxe nám dále umožňuje postupovat v konkrétních případech per analogiám. I když zásada nullum crimen sine lege zakazuje použití analogie v trestním právu v neprospěch pachatele, tak právě proto, že se jedná naopak zúžení podmínek trestnosti, je takové užití analogie v souladu se zásadami trestního práva.

Z důvodu toho, že předpisy právního řádu a jejich jednotlivá ustanovení o použití zbraně obsahují jako jednotlivé podmínky krajní nouzi a nutnou obranu, budu se těmito dvěma okolnostem vylučujícími protiprávnost věnovat v následujících podkapitolách.

2.2 Krajní nouze

Krajní nouzi je zakotvena v trestním zákoníku v § 28 odst. 1 a 2 jako: *Čin jinak trestný, kterým někdo odvrací nebezpečí přímo hrozící zájmu chráněnému trestním zákonem, není trestným činem. Nejde o krajní nouzi, jestliže bylo možno toto nebezpečí za daných okolností odvrátit jinak anebo způsobený následek je zřejmě stejně závažný nebo ještě závažnější než ten, který hrozil anebo byl ten, komu nebezpečí hrozilo, povinen je snášet.*

Stav krajní nouze můžeme definovat jako takový stav, kde je nutno porušit určitý konkrétní a trestním zákonem chráněný zájem aby došlo k ochraně jiného trestním zákonem chráněného zájmu. Jde tu tedy o střet zájmů společnosti na ochraně různých společenských vztahů (mimo případ nutné obrany). Jednomu zájmu chráněnému trestním zákoníkem hrozí porucha, která může být odvrácena pouze tak, že dojde k narušení jiného takového chráněného zájmu. Jednání, jímž je odvrácena taková porucha, není protiprávní, a již proto nemůže být trestným činem. Trestní zákoník stanoví, že čin, který by jinak byl trestným činem, jím

---

⁴ SOLNAŘ, Vladimír, Jaroslav FENYK a Dagmar CÍSAŘOVÁ. Systém českého trestního práva: základy trestní odpovědnosti. Vyd. 1., (jako Základy trestní odpovědnosti vyd. 2.). Praha: Orac, 2003, 126 s. ISBN 8086199746.

není, jde-li o krajní nouzi. „Stav krajní nouze vylučuje protiprávnost i společenskou škodlivost, neboť při jednání v krajní nouzi jde naopak o ochranu společenských hodnot, byť projevujících se v konkrétním případě i v individuálních zájmech, poněvadž ochrana života, zdraví, ale i majetku jednotlivce je nepochybně v zájmu celé společnosti.“⁵ Z výše uvedeného můžeme vyvodit konkrétní znaky krajní nouze a sice, odvracení nebezpečí, subsidiarita, proporcionalita a dále ještě korektiv povinnost snášet nebezpečí tomu, komu hrozilo.

Aby mohlo být vůbec nebezpečí odvráceno, musí také nebezpečí vůbec vzniknout. Může se jednat o přírodní síly, napadení zvířít, kolize povinností anebo technické nedostatky. Komentářová literatura stejně jako učebnice a publikace uvádějí lidské jednání ve formě útoku, kdy následky odvracení takového útoku způsobí škodu třetí osobě. Důležitým prvkem je bezprostřednost, která je hlavním korektivem krajní nouze, kdy o krajní nouzi nejde v případě, že nebezpečí již pominulo, či hrozí v budoucnu. „Za přímo hrozící nebezpečí je třeba považovat takový stav, kde vývoj událostí rychle spěje k poruše nebo sice tento vývoj je přerušen, nepokračuje, ale jsou splněny téměř všechny podmínky potřebné k tomu, aby hrozící porucha nastala, když k uskutečnění zbývající podmínky či podmínky postačí náhoda, která může kdykoli bezprostředně a s velkou pravděpodobností nastat.“⁶

Dalším znakem krajní nouze je subsidiarita vyjádřená jako *možnost za daných okolností odvrátit nebezpečí jinak*. „Požadavek subsidiarity při jednání v krajní nouzi je odůvodněn tím, že v krajní nouzi je újma zásadně způsobována tomu, kdo nebezpečí sám nevyvolal.“⁷ Vyhovění požadavku subsidiarity odborná literatura občas označuje jako zvolení v daný moment takového řešení, kdy následek tohoto řešení způsobí nejmenší škodu. Literatura ale dále dodává, že ne vždy lze takto postupovat s ohledem na fakt, že v daný moment je kladena vyšší náročnost na jednajícího a jeho rozhodovací schopnosti a nelze tak říci, že se

---

⁵ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 2012, xvi, 390 s. Velké komentáře. ISBN 9788074004285

⁶ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 2012, xvi, 392 s. Velké komentáře. ISBN 9788074004285

⁷ GRIVNA, Tomáš. *Trestní právo hmotné*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2010, 260 s. ISBN 9788073575090

nejedná o krajní nouzi v případě, že nebyl zvolen takový způsob odvracení nebezpečí, které nemělo nejmenší následky.

Třetím znakem je proporcionalita zakotvená jako: „*nejde o krajní nouzi jestliže (...) způsobený následek je zřejmě stejně závažný nebo ještě závažnější než ten, který hrozil.*“ Podmínka proporcionality znamená, že následek odvracení nebezpečí nesmí být stejně závažný nebo závažnější než hrozící nebezpečí. Toto je dle mého názoru vlastní podstata krajní nouze. Jak už bylo uvedeno, principem krajní nouze je obětování jednoho trestním zákoníkem chráněného zájmu za jiný chráněný zájem. Pokud by následek a tedy i porušení chráněného zájmu bylo stejně vážné či vážnější než hrozící nebezpečí, došlo by k naplnění materiální povahy jednání, a takové jednání by muselo být považováno za protiprávní. Problém může nastat, když se střetne zákonná úprava s reálným světem a situací. Profesor Solnař hovoří v tom smyslu, že: „*Není radno její (pozn. aut. krajní nouze) podmínky příliš rozšiřovat, to by propagovalo „vlčí morálku“, vedlo k sobeckému boji všech proti všem.*“⁸ Dále zastává názor, že při hodnocení podmínky proporcionality je třeba hledět na situaci, jak se jevila v době činu a k tomu vztáhnou dále srovnání zájmu obětovaného a chráněného jak z objektivního hlediska, které vyjadřuje žebříček hodnot společnosti v pořadí ochrana života, ochrana zdraví, svoboda a důstojnost člověka, ústavní zřízení a územní celistvost státu, tak zároveň z hlediska subjektivního v souladu s platným právem a právě formulace zákonného ustanovení se slovem *zřejmě* dává širokou možnost subjektivní interpretace dané situace a znemožňuje zúžení objektivní interpretace výkladu podmínek krajní nouze. Komentář⁹ si pomáhá s výkladem na příkladu, kdy se nejedná o krajní nouzi, pokud člověk odvracející nebezpečí obětuje život jiného člověka za život svůj, nicméně o krajní nouzi se bude jednat v případě, že obětováním života jednoho člověka bude zachráněno více lidských životů.

Dle mého názoru, je nicméně ku prospěchu věci subjektivní možnosti interpretace podmínek krajní nouze a to proto, že každý případ nebo čin je ze své

---

⁸ SOLNAŘ, Vladimír, Jaroslav FENYK a Dagmar CÍSAŘOVÁ. Systém českého trestního práva: základy trestní odpovědnosti. Vyd. 1., (jako Základy trestní odpovědnosti vyd. 2.). Praha: Orac, 2003, 142 s. ISBN 8086199746.

⁹ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 2012, xvi, 394 s. Velké komentáře. ISBN 9788074004285

podstaty jiný, dle okolností, podmínek a účastníků a proto, je třeba nechat posuzovat, zda se v daném případě jedná či nejedná o krajní nouzi, na soudu. Úzké možnosti interpretace, které nám dává pouze objektivní hodnocení činu, je dle mého názoru spíše zpátečnickým, až kazuistickým řešením, a jako takové by nemělo mít velikého prostoru v moderním trestním právu.

Posledním korektivem krajní nouze je povinnost snášet nebezpečí konkrétní osobou. Zákonné znění je následující: „*nejde o krajní nouzi, jestliže byl ten, komu nebezpečí hrozilo, povinen je snášet.*“ Toto se vztahuje na konkrétní osoby, které z titulu svého povolání se mohou dostávat do krizových a nebezpečných situací a jsou tak povinni „nebezpečí snášet a aktivně mu čelit.“¹⁰ Interpretace této podmínky musí podléhat vždy posouzení konkrétní situace. Například v současné době rezonuje společnosti útok střelce na několik osob střelnou zbraní v Uherském Brodě, kdy dle mého názoru nelze spravedlivě požadovat po řadových policistech, aby proti němu zasáhli bez znalosti prostředí, počtu osob uvnitř objektu, psychického stavu útočníka a jeho výzbroje a výstroje, tedy jednali v rámci všech znaků krajní nouze a tedy dle mého názoru jejich jednání nemohlo být protiprávní.

Dále bych se rád věnoval zvláštním případům jednání, které krajní nouzi vylučují a to, domnělé krajní nouzi a překročení podmínek krajní nouze tzv. exces. Domnělá krajní nouze, také nazývaná jako putativní krajní nouze je případ, kdy osoba jedná v domnění, že nebezpečí je přítomné či právě hrozící, přitom při zjištění všech okolností činu lze objektivně dojít k závěru, že stav krajní nouze nenastal. Takovéto jednání se posuzuje dle ustanovení § 18 odst. 4 trestního zákoníku, kdy pachatel nejedná úmyslně, ale není tím zároveň dotčena odpovědnost za trestný čin spáchaný v nedbalosti. Nedbalost v tomto případě leží v tom, že pachatel „měl a mohl vědět, že o skutečné nebezpečí nejde“.¹¹

Excesem se nazývá vybočením z jedné nebo z několika podmínek krajní nouze. Z logiky vyplývá, že pokud jsou čtyři podmínky pro krajní nouzi, jsou také čtyři možnosti jak překročit hranice krajní nouze, přičemž může dojít k překročení i více než jedné zároveň.

---

¹⁰ GRÍVNA, Tomáš. *Trestní právo hmotné*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2010, 261 s. ISBN 9788073575090.

¹¹ GRÍVNA, Tomáš. *Trestní právo hmotné*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2010, 263 s. ISBN 9788073575090.

- Exces extenzivní
  - Odvracení nebezpečí dříve než vůbec nebezpečí vzniklo, nebo naopak až po té, co nebezpečí pominulo
- Exces intenzivní
  - Došlo k obětování stejného nebo vyššího chráněného zájmu na úkor zájmu, kterému hrozilo nebezpečí
- Vybočení z podmínky subsidiarity
  - V dané situaci bylo zvoleno extrémně nevhodné řešení (například zraněného cyklistu do nemocnice odvezl silně podnapilý řidič, i když byli svolní k jeho odvozu jiní řidiči, kteří nepožili před jízdou alkohol)
- Osoba, která měla povinnost nebezpečí snášet, nedostála svým povinnostem

Exces lze spáchat jak úmyslně, tak i nedbalostním jednáním. Nicméně trestní zákoník ve svém § 41 odst. g označuje excesy za polehčující okolnost a to ve všech případech uvedených.

2.3 Nutná obrana

„Nutná obrana je speciálním (privilegovaným) případem krajní nouze.“¹² Její zákonný ustanovení nalezneme v § 29 odst. 1 trestního zákoníku jako: „*Čin jinak trestný, kterým někdo odvrací přímo hrozící nebo trvajícím útok na zájem chráněný trestním zákonem, není trestným činem.*“ Dále odst. 2 pokračuje: „*Nejde o nutnou obranu, byla-li obrana zcela zjevně nepřiměřená způsobu útoku.*“

Základy nutné obrany nenalezneme pouze v trestním zákoníku, ale také v Ústavě.¹³ „Podstatou nutné obrany je odvracení nebezpečí, které vzniká útokem směřujícím proti zájmu chráněnému trestním zákoníkem, a to činem, který by jinak byl trestným činem, namířeným proti útočníkovi. Protože však obránce odvracející útok chrání tytéž zájmy, které chrání sám trestní zákon, nejedná proti účelu trestního zákoníku, ale naopak ve shodě s ním. Jde o střet zájmů na ochraně

¹² GRIVNA, Tomáš. *Trestní právo hmotné. 2.*, aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2010, 265 s. ISBN 9788073575090

¹³ Česká republika. Listina základních práv a svobod. In Sbírká zákonů, Česká republika. 1992, roč. 1993, částka 1, usnesení předsednictva České národní rady č. 2, s. 20

různých společenských vztahů, a to na jedné straně zájem, který byl napaden útokem (např. zdraví poškozeného obránce), a na druhé straně zájem či zájmy útočníka (např. zdraví nebo život útočníka), které jsou při nutné obraně obětovány, aby tak byl odvrácen útok. Obecně lze tedy uvést, že nutná obrana je uplatněním práva proti bezpráví, kdy svépomoc nahrazuje nedostatek ochrany zájmů chráněných trestním zákoníkem ze strany veřejné moci (nahrazuje vlastně zásah veřejných orgánů).¹⁴

Tak jako krajní nouze, tak i nutná obrana má několik znaků, resp. předpokladů, aby se dala považovat za okolnost vylučující protiprávnost. Jedná se o *odvracení útoku přímo hrozícího nebo trvajícího na zájem chráněný zákonem a přiměřenost*.

Nejvyšší soud ve svém rozsudku konstatoval, že: „*Útokem se rozumí úmyslné jednání člověka (zpravidla konání, příp. též opomenutí) - protiprávní čin, který však nemusí být nutně činem trestným. Útok musí hrozit přímo (tj. bezprostředně) nebo trvat. Podle okolností případu musí tedy být jasné, že útok musí bez prodlení a určitě následovat za hrozbou, nemusí však být neočekávaný. Útok nesmí být přerušen ani ukončen. Byl-li útok přerušen nebo ukončen a nebezpečí již přímo nehrozí, nepřichází nutná obrana v úvahu. Pokud útok tvoří skutkovou podstatu trestného činu, může útok hrozit přímo již ve stadiu přípravy nebo projevu úmyslu spáchat trestný čin, za podmínky, že hrozí bezprostředně. Ukončení útoku není totožné s dokonáním trestného činu. Limitní moment nutné obrany je dán okamžikem, kdy pominulo nebezpečí pro zájmy chráněné trestním zákonem nebo tyto zájmy jsou již porušeny a nehrozí nebezpečí dalších škod. Nutná obrana se proto připouští až do dokončení trestného činu, u trestného činu trvajícího, pokud je protiprávní stav udržován. Proti útoku, který je již dokončen, není nutná obrana přípustná.*“¹⁵

Nutná obrana je spjata právě s pojmem útoku, na rozdíl od krajní nouze, kde nebezpečí může vzniknout i díky přírodní síle, resp. jako *vis maior*, při útoku je původcem nebezpečí vždy osoba, která narušuje chráněný zájem trestním

---

¹⁴ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 2012, xvi, 399 s. Velké komentáře. ISBN 9788074004285

¹⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. března 2008, sp. zn. 6 Tdo 339/2008 In: [online] [cit. 2015-03-03]. Dostupné z: http://www.nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/D2C565852028CFB9C1257A4E006ACCB5?openDocument&Highlight=0

zákoníkem. Z toho lze dovodit, že odvrátit útok lze jen a pouze proti útočníkovi, který svým jednáním směřuje proti zájmu chráněnému trestním zákoníkem, prof. Solnař ve své knize citoval JUDr. Dolenského, který zastával názor, že: „Útok je nejen v rozporu s normativní platností právního řádu, ale i s jeho empirickou platností. Útočník ostentativně popírá, že je spolunositelem základního právního pořádku, a dává najevo, že pro něho zákazy a příkazy neplatí.“¹⁶ Jednání útočníka je vždy protiprávní, současně ale nemusí být naplněna samotná trestnost činu (např. z důvodu věku či přičetnosti útočníka).

Považují také za důležité se věnovat formě útoku z hlediska jednání. Z trestněprávní nauky o znacích skutkové podstaty víme, že rozeznáváme čtyři znaky skutkové podstaty, mezi nimiž je i objektivní stránka – tedy již zmíněné jednání. To rozdělujeme na konání a nekonání, resp. opomenutí. Vystává otázka, zda lze postupovat v mezích nutné obrany proti jednání, které má formu nekonání, či nečinnosti. Docent F. Novotný uvádí příklad: „*Stal se případ, kdy na návštěvu dívky v jejím bytě přišel mladík. Po několika hodinách ho dívka požádala, aby z jejího bytu ihned odešel. Ten jí odpověděl, že mu autobus jede až za půl hodiny, že venku je zima a proto byt neopustí. Dívka jej znovu a důrazněji vyzvala, aby z jejího bytu ihned odešel. Ten odejít opět odmítnul. Poté jej upozornila, že ho ze svého bytu „vyhodí“, když nepůjde sám dobrovolně. Když mladík zase odmítl z bytu odejít, uchopila ho za ruku a snažila se jej zvednout ze židle, kde seděl. Přitom mu nechtěně zlomila ruku v zápěstí.*“¹⁷ Došlo tedy jeho jednání k naplnění skutkové podstaty trestného činu dle § 179 odst. 1 trestního zákoníku ve formě nekonání dle Novotného, „dívka jednala v mezích nutné obrany, neboť útok trval (trestný čin porušování domovní svobody je čin trvajícím a obrana je možná po celou dobu protiprávního jednání pachatele).“¹⁸

V odborných kruzích se vede diskuse jak pohlížet na protiprávnost jednání útočníka, jestli z objektivního hlediska objektivního či subjektivního. Autorský kolektiv kolem prof. Solnaře zastává názor, že protiprávnost by se měla „vykládat

---

¹⁶ SOLNAŘ, Vladimír, Jaroslav FENYK a Dagmar CÍSAŘOVÁ. Systém českého trestního práva: základy trestní odpovědnosti. Vyd. 1., (jako Základy trestní odpovědnosti vyd. 2.). Praha: Orac, 2003, 148 s. ISBN 8086199746, podle DOLENSKÉHO, Adolfa, Nová koncepce nutné obrany, Bulletin advokacie č. 1/1994, 19.26

¹⁷ NOVOTNÝ, František. Právo na sebeobranu. Vyd. 1. Praha: LexisNexis CZ, 2006, 44 s. Knihovnička LexisNexis. ISBN 8086920100.

¹⁸ Ibid s. 44

z hlediska subjektivního pojetí protiprávnosti, tj. jako znak kvalifikující čin jako takový, který odporuje normě jako pravidlu určujícímu jednání, a ovšem se zřetelem k právnímu jednání jako celku.“¹⁹ Na základě toho docházejí k tezi, že nelze považovat odvracení útoku duševně nemocných osob, dětí anebo útok zvířat jako nutnou obranu. Na druhé straně kolektiv prof. Šámala v komentáři k trestnímu zákoníku uznává nedokonalost takového řešení a zastává aplikaci objektivního pojetí protiprávnosti činu: „*Nutná obrana totiž směřuje proti útoku, který je objektivně protiprávní a nemusí být, jak již bylo zdůrazněno a jak připouštějí i zastánci protichůdného názoru, vždy trestným činem. Útok musí splňovat jen požadavek, že útočí na zájem chráněný trestním zákoníkem. Proto máme za to, že nutná obrana je přípustná za splnění všech zákonných podmínek na ni kladených i proti útoku osoby nepřičetné, dítěte nebo osoby jednající ve skutkovém omylu.*“²⁰

Názorově se přikláním k pojetí nahlížení na protiprávnost jednání z objektivního hlediska, a to proto, že by osobě odvracející útok měl trestní zákoník poskytovat větší míru ochrany než útočníkovi. Bránící se osoba má často jen malý časový úsek na rozhodnutí jak zareagovat a jakým způsobem se útoku bránit. Dalším důvodem je také to, že pokud útočník nepřekročí meze trestnosti, právě z důvodu přičetnosti či věku, tak by neměla z titulu nutné obrany vznikat trestní odpovědnost u osoby útok odvracející.

Druhým a velmi často diskutovaným prvkem nutné obrany je její přiměřenost. Z podstaty věci u nutné obrany nenalezneme korektivy subsidiarity a proporcionality, nicméně považuji za důležité pro výklad zmínit rozdíl mezi proporcionalitou a přiměřenost. Prof. Solnař k tomu uvádí, že „*proporcionalita je poměr (úměrnost) mezi napadeným a obětovaným zájmem a je znakem krajní nouze. Přiměřenost naproti tomu není poměr mezi těmito zájmy, nýbrž mezi jednáním zaměřeným k obraně a způsobem útoku (zejména též dle povahy užitých prostředků, místa útoku, psychického stavu bránícího se, síly a obratnosti*

---

¹⁹ SOLNAŘ, Vladimír, Jaroslav FENYK a Dagmar CÍSAŘOVÁ. Systém českého trestního práva: základy trestní odpovědnosti. Vyd. 1., (jako Základy trestní odpovědnosti vyd. 2.). Praha: Orac, 2003, 148 s. ISBN 8086199746.

²⁰ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 2012, xvi, 402 s. Velké komentáře. ISBN 9788074004285

útočníka, stupně pravděpodobnosti škody atd.)²¹ Z uvedeného tedy vyplývá, že se neporovnávají zájmy ohrožené útokem či následnou obranou, ale porovnává se způsob a míra útoku na straně jedné a způsob a míra obrany na straně druhé. Díky tomu není protiprávné pro ochranu zájmu nižšího stupně obětovat zájem stejného či vyššího stupně. Tolik k obecné rovině přiměřenosti.

V praxi často vyvstává otázka jak řešit míru přiměřenosti, jak vykládat, že nutná obrana byla zcela zjevně nepřiměřená. Novotný uvádí, že „zcela zjevné je to, co je očividné a nepochybné, a proto musí jít o hrubý nepoměr.“²² Cílem nutné obrany je odražení útoku a ochránění ohroženého zájmu útokem. Odrazit útok lze úspěšně jen tak, že obrana musí být tak intenzivní, aby útok odvrátila, tj. musí být silnější než útok.²³ Dále je odborná literatura uvádí, že je třeba při posuzování přiměřenosti nutné obrany vycházet zejména subjektivním hlediskem, tedy zjišťovat úsudek a psychický stav napadené osoby.²⁴ Přiměřenosti nutné obrany se velmi intenzivně věnoval Nejvyšší soud ve svém odůvodnění rozsudku č.j. 7 Tdo 272/2006, ze dne 28.3.2006, který seznal, že: „*obrana může být nepřiměřená, a to i do výraznější míry, nikoli však do takové míry, která již nepřiměřenost obrany charakterizuje jako zcela zjevnou . Z toho vyplývá, že obránce může k odvrácení útoku použít i citelně důraznějšího prostředku, než jakým je veden útok, a že obránce může způsobit i citelně závažnější následek, než jaký hrozil z útoku. Významné je také to, že podmínkou nutné obrany není její subsidiarita. To znamená, že obránce nemusí hledat jiný způsob, jak eliminovat útok, a může k jednání v nutné obraně přikročit ihned.*“²⁵ V tomto konkrétním případě byl útok veden „holýma rukama“ a prostředkem nutné obrany byla palná zbraň, kdy napadený způsobil útočnickovi „průstřel horní části pravého stehna s tříštivou otevřenou zlomeninou stehenní kosti, přičemž poranění si vyžádalo dobu léčení

---

²¹ SOLNAŘ, Vladimír, Jaroslav FENYK a Dagmar CÍSAŘOVÁ. Systém českého trestního práva: základy trestní odpovědnosti. Vyd. 1., (jako Základy trestní odpovědnosti vyd. 2.). Praha: Orac, 2003, 148 s. ISBN 8086199746.

²² NOVOTNÝ, František. Právo na sebeobranu. Vyd. 1. Praha: LexisNexis CZ, 2006, 45 s. Knihovnička LexisNexis. ISBN 8086920100.

²³ JAK SE BRÁNIT PROTI ÚTOČNÍKŮM?. [online]. [cit. 2015-03-04]. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/jak-se-branit-proti-utocnikum-11457.html>

²⁴ NOVOTNÝ, František. Právo na sebeobranu. Vyd. 1. Praha: LexisNexis CZ, 2006, 45 s. Knihovnička LexisNexis. ISBN 8086920100.

²⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. března 2008, sp. zn. 6 Tdo 339/2008 In: [online] [cit. 2015-03-03]. Dostupné z: http://www.nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/D9AAB3E56807B782C1257A4E00698023?openDocument&Highlight=0,

přesahující šest týdnů, kdy poškozený byl citelně omezen v obvyklém způsobu života.“²⁶ Z uvedeného rozsudku vyplynulo, že se posuzuje způsob použití obranného prostředku, proti způsobu jakým je veden útok, chování útočníka před a při útoku a s jakou intenzitou je útok veden.

Vykročení z mezí nutné obrany nazýváme stejně jako u krajní nouze exces, pokud u krajní nouze byli čtyři podmínky pro vyloučení protiprávnost a z toho vyplývající čtyři možnosti jak spáchat exces z krajní nouze, tak z logiky věci vychází, že když máme dva korektivy nutné obrany, budou také dva typy excesů, a to exces extenzivní a exces intenzivní.

Excesem extenzivním rozumíme vybočení z časových podmínek pro odražení útoku. Tedy útok ještě netrval a ani bezprostředně nehrozil anebo útok již byl ukončen. Teorie uvádí, že útoku lze aktivně čelit již v momentě, pokud bezprostředně hrozí, ale ještě nebyl zahájen. Útokem samotným již rozumíme projevení úmyslu zaútočit, například sahání po zbrani, či stádium přípravy trestného činu. Trestněprávní doktrína neklade podmínku tzv. „čekat na první ránu“²⁷ od útočníka, rozhodujícím faktorem je pouze to, kdo přebírá iniciativu a tedy kdo je útočníkem a kdo je obráncem.

Exces intenzivní je samotná zcela zjevná nepřiměřenost povaze útoku. Jakýkoliv exces lze spáchat úmyslně i nedbalostně i nezaviněně a postupuje se v těchto případech stejně, jako u krajní nouze, tedy dle § 18 odst. 4 TZ, což jsou obecné zásady o skutkovém omylu. A stejně tak se posuzuje tzv. putativní nutná obrana, tedy taková, která brojila proti zdánlivému útoku, kterýžto existoval jen v představě obránce.

Hodně diskutovanou otázkou je také použití automatických obranných systémů. Zákon obecně tuto možnost nezakazuje, ale vždy je třeba na instalování takových zařízení aplikovat zmíněné korektivy nutné obrany. Tedy aktivování takového zařízení nesmí vybočit z časového rámce při odražení útoku, jinými slovy, zařízení se smí aktivovat jen v případě bezprostředně hrozícího nebo trvajícím útoku a „účinnost nesmí být zcela zjevně nepřiměřená způsobu

---

²⁶ Ibid

²⁷ GRIVNA, Tomáš. *Trestní právo hmotné*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2010, 268 s. ISBN 9788073575090

útoku.²⁸ Hodnocení přiměřenosti útoku nemusí v praxi překážkou, neboť je předem známo, které zájmy jsou chráněny. Co činí rizikové použití takových zařízení, je zajištění jejich aktivace právě jen v časovém rámci nutné obrany velmi problematické a zcela správně jde, v případě excessu, o protiprávní čin.

Ve spojení s nutnou obranou považují také za podstatné zmínit se o připravované novele § 29 trestního zákoníku. Tuto novelu připravil a předložil k projednání Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR poslanec za hnutí Úsvit přímé demokracie. Obsahem novely je trestně právní doktrína nazývaná „Castle doctrine“ resp. doktrína „Můj dům, můj hrad.“ Navrhovaná novela § 29 TZ přidává ke stávajícím dvou odstavcům, odstavec třetí ve znění: *„O nutnou obranu se nejedná, je-li obrana vedena vůči osobě, která neoprávněně vnikla do cizího obydlí za použití násilí nebo pohrůžky bezprostředního násilí nebo překoná překážku, jejímž účelem je zabránit vniknutí, pokud takové jednání může vyvolat u obránce oprávněnou obavu z ohrožení života či zdraví jeho nebo jiné přítomné osoby.“*²⁹

Důvodová zpráva odůvodňuje novelizaci a rozšíření podmínky nutné obrany o tento institut z důvodu zvyšující se agresivitě pachatelů trestné činnosti.³⁰ Dle zprávy je hlavním smyslem novelizace za první zvýšení míry „bezpečnosti v oprávněně užívaných místech,³¹ a za druhé zvýšení právní jistoty obránce. Autor zastává stanovisko, že novelizace není zaměřena jen na způsob vedení obrany proti útoku, ale zejména na prostředky pro odvrácení útoku v nejširším možném rozsahu. Tuto konstrukci doslova obhajuje tvrzením: *„V takovém případě pak útočník na sebe bere riziko, že vyvolá-li odůvodněnou obavu z ohrožení zdraví či života oprávněné osoby, bude se tato bránit, a to účinně avšak bez případné sankce ze strany státu. I když lze konstatovat, že takové*

---

²⁸ GŘIVNA, Tomáš. *Trestní právo hmotné*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2010, 273 s. ISBN 9788073575090

²⁹ JOHN, Radek. Podaří se posílit právo na sebeobranu obětí před útočníky, kteří násilně vniknou do jejich příbytku?. In: *Security magazin* [online]. 17.9.2014, 2014 [cit. 2015-03-05]. Dostupné z: <http://www.securitymagazin.cz/legislative/podari-se-posilit-pravo-na-sebeobranu-obeti-pred-utocniky-keri-nasilne-vniknou-do-jejich-pribytku-1404043103.html>

³⁰ KÁDNER, David. *Security magazin*. In: [online]. 17.9.2014, 2014 [cit. 2015-03-05]. Dostupné z: http://www.securitymagazin.cz/dnld/zmena-zakona_duvod.pdf

³¹ Ibid s. 1

*riziko bere útočník na sebe vždy i v současné úpravě, kdy je však dána určitá právní nejistota obránce.*³²

Novelizované znění má pak za úkol rozšířit o další znak okolnosti vylučující protiprávnost v rámci nutné obrany v případě, že by jinak za současného stavu nebyly naplněny podmínky nutné obrany, jako přímo hrozící nebo trvající útok. Lze si snadno představit situaci rodiny spící ve svém rodinném domě s jedním nadzemním patrem, do kterého se překonáním překážky dostane pachatel. Považuji za správnou, konstrukci, že mám právo zasáhnout do integrity vnikuvšího pachatele do mého obydlí za použití všech prostředků osobní obrany, včetně použití palné zbraně. Ze subjektivního hlediska musím počítat s tím, že pokud pachatel vnikl do obydleného domu, má nejvyšší motivaci dokonat své protiprávní jednání za jakoukoliv cenu, z hlediska bezpečnosti obránce mu musí být poskytnuta nejširší právní ochrana, aby mohl chránit sebe, rodinu a další případné zájmy chráněné trestním zákonem, bez toho aniž by musel kalkulovat s tím, jestli opravdu jedná v rámci nutné obrany. Osobně považuji znění této novely za posun vpřed ve vývoji trestního práva a jeho ochrany společnosti. Důkazem budiž to, že tuto doktrínu zařazuje do svých právních řádů nemalá část Evropských států.³³

---

³² KÁDNER, David. Security magazin. In: [online]. 17.9.2014. 2014 [cit. 2015-03-05]. Dostupné z: http://www.securitymagazin.cz/dnld/zmena-zakona_duvod.pdf

³³ KARÁSEK, David. Doktrína hradu: otázky a odpovědi. In: Idnes.cz [online]. 31.3.2014. 2014 [cit. 2015-03-05]. Dostupné z: <http://karasek.blog.idnes.cz/c/403437/Doktrina-hradu-otazky-a-odpovedi.html>

3 Zbraň

Následující kapitola bude věnována zbraním nejprve z obecného hlediska a následně v dílčích podkapitolách konkrétním definicím dle jednotlivých zákonů upravující oprávněné použití zbraně. Nejprve přistoupím k rozdělení zbraní a jejich základním principům fungování. Věnovat se také budu výkladu o střelivu. Další část této kapitoly bude pak popisovat, jak zbraně definují konkrétní ustanovení a zákony upravující oprávněné použití zbraně a jak zbraně pojmají jednotlivé dotčené právní předpisy.

3.1 Vymezení pojmu zbraně

Zbraň lze definovat několika způsoby, významově jde o nástroj používaný k zabíjení či zastrasování lidí nebo zvířat, resp. o libovolný prostředek k útoku na nepřítele,³⁴ či „nástroj, prostředek užívání pro boj“³⁵ Bližší definice potřebám trestního práva nabízí definice kriminalistická balistika (pozn. autora: kriminalistická balistika se zabývá mechanismem výstřelu, pohybem střely v hlavní zbraně, dráhou střely při letu na cíl a destrukčními účinky střely v cíli³⁶), ta považuje za zbraň „jakýkoliv předmět, jehož pomocí lze dopravit střelu na cíl.“³⁷

Zbraně lze dělit na tři základní kategorie, chladné a střelné. Chladnou zbraní rozumíme „bojové prostředky, které ovládá jejich držitel přímo svou svalovou silou.“³⁸ Ty lze dále dělit na sečné, bodné, úderné a dřevcové. Poslední dvě kategorie pro účely této práce jsou irelevantní, a to z toho důvodu, že žádný zákon, takovou zbraň nezná. Výjimku může tvořit skupina zbraní úderných, kdy zástupcem této skupiny je obušek, nicméně ten je zařazován do kategorie donucovacích prostředků. Proti tomu stojí zbylé kategorie zbraní bodných,

---

³⁴ Zbraň. In: Wikislovník: slovníkový souputník svobodné encyklopedie Wikipedie [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001-2015, 8.9.2014 [cit. 2015-03-07]. Dostupné z: <http://cs.wiktionary.org/wiki/zbra%C5%88>

³⁵ Slovník spisovné češtiny pro školu a veřejnost: s dodatkem Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy České republiky. Vyd. 2., opr. a dopl., Dotisk 2001. Praha: Academia, 1998, 560 s. ISBN 8020004939.

³⁶ MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jaroslav SUCHÁNEK. Kriminalistika. 2. přeprac. a dopl. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2004, xxiii, 202 s. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 8071798789.

³⁷ Ibid

³⁸ MEČE A OSTATNÍ CHLADNÉ ZBRANĚ. Papírové helmy [online]. 2015 [cit. 2015-03-07]. Dostupné z: <http://www.papirovehelmy.cz/zbrane.html> podle: KLUČINA, Petr. *Zbroj a zbraně: Evropa 6.-17. století*. Vyd. 1. Praha: Paseka, 2004, ISBN 8071856614.

sečných a střelných, které naopak ustanovení o oprávněném použití zbraně za zbraně považují.

I přesto, že institut oprávněného použití zbraně zahrnuje použití zbraní sečných a bodných, tak ve smyslu této kapitoly a vlastně celé práce se budu zabývat zejména střelnými zbraněmi. Nejbližší definicí střelných zbraní, je výše zmíněná definice kriminalistické balistiky. Vhodnost použití takové definice leží v samotné funkci kriminalistiky, která je naukou o „*poznávání spáchaných trestných činů. Jejím cílem je poznat zákonitosti vzniku, nalezení a využití informací o spáchaných trestných činech.*“³⁹ Z uvedeného lze říci, že díky blízkosti trestního práva a kriminalistiky, potažmo kriminalistické balistiky nám poskytuje nejvhodnější definici střelných zbraní.

Střelné zbraně dělíme na zbraně mechanické, plynové a palné. Názvy jednotlivých skupin jsou odvozeny od principu jejich fungování. U mechanických zbraní je principem uvolnění nahromaděné mechanické energie, jež uvádí střelu do pohybu. Plynové zbraně k pohybu střely používají energii nahromaděných plynů a konečně palné zbraně používají k pohybu střely energii vzniklou chemickou reakcí (hoření výmetných látek). Dále lze rozdělit zbraně dle mechanismu výstřelu na samočinné, samonabíjecí, opakovací a jednoranné (ZZbr, příloha, část I. bod 12 – 15).

Co se týče četnosti používaných kategorií zbraní, tak nejčastější kategorií je bezesporu kategorie zbraní palných. Dle účelu pak rozdělujeme palné zbraně na vojenské, sportovní a lovecké.⁴⁰ Lze také narazit ještě na skupinu zbraní nazývanou obranné, Tento termín byl používaný předchozím zákonem č. 288/1995 Sb., o střelných zbraních a střelivu, kdy dle § 3 písm. m) toho to zákona se obrannou zbraní určenou k ochraně zdraví, života a majetku rozumí pistole nebo revolver o celkové délce zbraně menší než 350 mm pro použití náboje s nábojnicí kratší než 35 mm a palné zbraně zkonstruované k vystřelování pryžových nebo obdobných sférických střel s energetickým zatížením průřezu střely nejvíce 25 J/cm². S účinností nového zákona o zbraních a střelivu v roce 2003 byla zákonná definice obranné zbraně zahrnuta do skupiny krátkých palných

---

³⁹ MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jaroslav SUCHÁNEK. Kriminalistika. 2. přeprac. a dopl. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2004, xxiii, 4 s. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 8071798789.

⁴⁰ MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jaroslav SUCHÁNEK. Kriminalistika. 2. přeprac. a dopl. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2004, xxiii, 205 s. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 8071798789.

zbraní. (palná zbraň, jejíž délka hlavně nepřesahuje 300 mm nebo jejíž celková délka nepřesahuje 600 mm – ZZbr, příloha, část I. bod 10). Tato skupina představuje nejrozšířenější typ legálně držených zbraní, a dá se předpokládat, že v případě použití zbraně se bude jednat právě o pistoli či revolver.

Pistole či revolver jsou definovány jako „krátké palné zbraně určené k pohotovému střelbě na krátkou vzdálenost.“⁴¹ Rozdíl mezi pistolí a revolverem najdeme v konstrukci a mechanismu výstřelu. Pistole jsou založeny na samonabíjecím principu (opětovné nabití se děje v důsledku předchozího výstřelu a u které konstrukce neumožňuje více výstřelů na jedno stisknutí spouště – ZZbr, příloha, část I. bod 13), kdy revolvery jsou svou konstrukcí zbraně opakovací (zbraň se zásobníkem nebo jiným podávacím ústrojím, u níž se opětovné nabití děje v důsledku ručního ovládní závěru nebo mechanického otočení revolverového válce – ZZbr, příloha, část I. bod 13).

Výhody pistolí spatřuji v rychlosti a přesnosti střelby, jednoduchosti a rychlosti nabíjení při kompaktnějších rozměrech. Kupříkladu rakouský výrobce zbraní Glock vyrábí pistole shodné ráže a konstrukce v několika velikostních variantách.⁴² Nevýhodou pistolí je složitější konstrukce mechanismu střelby, tedy nižší spolehlivost, ergonomie je odvislá na velikosti samotné zbraně, resp. používané kapacity zásobníku (zásobník se u pistolí zasouvá zesponu do pažby, a pokud je použit dvouřadý zásobník, zvětšuje tak obvod samotné pažby a pro člověka s menší rukou je pak ergonomie snížena). Výhody a nevýhody revolveru můžeme popsat jako zrcadlové výhody a nevýhody pistolí. Dle zjištěných informací⁴³ převažují ve výzbroji policie ČR zejména pistole, z toho lze dovodit, že pokud bude použita zbraň ať už ostatními bezpečnostními složkami, či civilní osobou, bude se jednat vysokou pravděpodobností o pistoli.

Dále se krátce zmíním také o střelivu, neboť právě střelivo je konkrétním a vlastním prostředkem přímo vyvolávající následky použití zbraně. Při střelbě na cíl (v rámci oprávněného použití zbraně, se bude jednat často o člověka či zvíře) hovoříme o účinnosti střelby, tedy kdy a za jakých podmínek došlo k zastavení

---

⁴¹ HRAZDÍRA, Ivo, Libor KOVÁRNÍK a František NOVOTNÝ. *Použití zbraně a zákon*. Vyd. 1. Praha: Eurounion, 2000, 31-32 s. ISBN 8085858835.

⁴² Dostupné z: <http://www.mujglock.com/celkovy-prehled-pistoli-glock.html>

⁴³ Vybavení střelnými zbraněmi, použití zbraně. In: *Policie ČR* [online]. 2011 [cit. 2015-03-08]. Dostupné z: <http://www.policie.cz/clanek/vybaveni-strelnymi-zbranemi-pouziti-zbrane.aspx>

cíle. Účinnosti střelby se také jinak říká zastavovací efekt, či z anglického jazyka převzatý tzv. stop-efekt.

Princip zastavovacího efektu je založen na rozsahu zranění, které střela způsobí cíli, kdy zranění mohou být fyzického druhu nebo psychického, často se jedná o kombinaci obojího. Střela po dopadu na tkáň a jejím průchodem vytvoří tzv. střelný kanál, ten se skládá z trvalé a dočasné dutiny. Trvalá dutina je vytvořena jako následek trvalého poškození střelou, dočasná je vytvořena krátkodobým posunem tkání cíle. Velikost takového střelného kanálu je představitelem průbojného účinku střely.

Stop-efekt ovlivňuje několik faktorů. Základními faktory jsou ráže náboje a konstrukce náboje. Ráže je standardizované označení rozměrů celého náboje v rámci zbrojního průmyslu. Lze se setkat s názvem, který v sobě zahrnuje jak průměr náboje, tak i jeho délku. Často je součástí ráže také název konstruktéra samotného náboje nebo také konstrukce. Rozměry náboje se udávají buď v milimetrech, nebo v desetinách palcích. Příkladem takového označení je například 9x19 Luger resp., .45 ACP. Ráže dále obsahuje často přídomek, jedná se často o výrobce nebo vynálezce takového náboje či samotnou konstrukci náboje. Konstrukce samostatného náboje je druhým základním faktorem ovlivňující stop-efekt. Konstrukce samotná má mnohem větší vliv než ráže. Při konstruování náboje přichází do úvahy materiál, ze kterého je vyrobena střela, jaký tvar střela bude mít a její hmotnost. Náboje s nejvyšším stop-efektem jsou z měkkého materiálu, např. olova, mají zakončení s dutou špičkou a jsou relativně těžké. Nevýhodou tohoto náboje je malá průbojnost, velký aerodynamický odpor a díky hmotnosti (střela rychle po výstřelu klesá po balistické křivce) menší přesnost na delší vzdálenosti. Výhody jsou kromě stop-efektu, bezpečnost náboje pro okolí, díky nízké průbojnosti nemá střela šanci prostřelit cíl a zasáhnout předměty za ním, resp. tyto střely se od pevných překážek neodrážejí. Oproti této konstrukci stojí na druhé straně náboje ocelové (často celoplášťové, kdy jádro střely je ještě „obaleno“ v jiném materiálu pro snížení odporu při průletu hlavní zbraně), jsou konického tvaru s ostrou špičkou a hmotnost střely je co nejnižší pro zachování stability letu střely. Výsledkem je střela s vysokou průbojností, přesností a stabilitou letu, ale při zásahu způsobí cíli mnohem menší rozsah zranění a také je zde nebezpečí, druhotných škod po případném průstřelu cíle.

Pro snadnější orientaci a hodnocení střeliva byly tyto faktory shrnuty do několika způsobů jak určit efektivitu náboje pro zastavení cíle. Prvním takovým způsobem je tzv. Marshallův index. Tento index ukazuje procentuální úspěšnost konkrétního náboje zastavit cíl jedním zásahem, resp. v kolika procentech zastaví střela cíl na první pokus. Dalším velmi často používaným ukazatelem efektivity střely je tzv. RSP neboli Relative Stopping Power. RSP je pak výsledkem součinu hmotnosti střely, aerodynamického odporu, její průměr a rychlost střely v ústí hlavně.

V následujících podkapitolách se budu věnovat definicím zbraní dle konkrétních předpisů práva, které upravují a řeší oprávněné použití zbraně. Dále pro přehlednost uvádím, že zbraní zde rozumíme zbraň právě ve smyslu jejího oprávněného použití. Uvádím tuto poznámku z toho důvodu, že např. dle § 111 písm. e) zák. č 273/2008 Sb., (dále jako ZPol) *se zbraní rozumí cokoliv čím je možno učinit útok proti tělu důraznějším, nestanoví-li tento zákon jinak.*“ Nicméně jak uvedu níže, zbraň ve smyslu jejího oprávněného použití je definována rozdílně.

3.1.1 Zákon o ozbrojených silách České republiky

Zákon o ozbrojených silách České republiky (dále jak ZoOS) zakotvuje použití zbraně ve svém § 42 odst. 2: *„Vojenskou zbraní se pro účely tohoto ustanovení rozumí vojenská střelná zbraň, vojenská zbraň bodná nebo sečná.“* Definice zbraně je tu relativně široká. Pokud se tedy opět podíváme do přílohy ZZbr (bod 17) zjistíme, že vojenskou zbraní je taková střelná zbraň, která je určena k vedení námořní, letecké nebo pozemní války. Z tohoto ustanovení lze dovodit, že veškeré zbraně zařazené do výzbroje Armády ČR jsou vojenskou. O jejich zařazení rozhoduje dle § 36a ZoOS ministerstvo obrany a tyto jsou vedeny v centrálním registru zbraní a munice (tento je zřejmě z důvodů utajení veřejně nepřístupný), nicméně dá se dovodit, že vojenskou zbraní je taková zbraň, kterou ozbrojené síly používají k plnění jejich úkolů. Nadto z povahy věci je zbraní podle tohoto zákona i mechanická zbraň v režimu ustanovení §42a odst. 2.

3.1.2 Zákon o Policii České republiky

Zbraní se dle § 56 odst. 5 ZPol: *„rozumí zbraň střelná včetně střeliva a doplňků zbraně, vyjma vrhacího prostředku majícího povahu střelné zbraně podle*

jiného právního předpisu s dočasně zneschopňujícími účinky, dále zbraň bodná a sečná, výbušnina, speciální výbušný předmět, průlomový pyrotechnický prostředek a speciální náloživo.“

Zbraní je tedy dle ZPol každá střelná zbraň se střelivem. Podstatným rozdílem je možnost použití doplňků pro zbraň. Tím, že se na příslušníky policie dle ustanovení § 1 odst. 2 ZZbr tento zákon nevztahuje, můžeme doplňky rozumět doplňky zakázané dle § 4 písm. c) ZZbr, což jsou tlumiče hluku výstřelu, zaměřovače zbraní konstruované na principu noktovizoru a laserové zaměřovače. Ustanovení ZPol o zbraních rovněž zpracovává definici neletálních zbraní se zneschopňujícími účinky, kdy za zbraň označuje veškeré ostatní zbraně tohoto typu, které nejsou donucovacím prostředkem dle § 52 písm. d) ZPol, bude se tedy nejčastěji jednat o zbraně, které používají střelivo s gumovými projektily. Dále zákon považuje za zbraň „i výbušninu (např. obranný ruční granát), speciální výbušný předmět (např. speciální rámy s výbušninami k prolomení oken), průlomový pyrotechnický prostředek (zařízení sestávající z nestlačitelné kapaliny a z výbušniny k prolomení se do objektu) a speciální náloživo (např. tzv. strip charge – speciální „páskové“ nálože z plastické výbušniny používané k rozlomení pantů dveří).“⁴⁴

Zmocňovací ustanovení o způsobu nošení a používání zbraně policisty nalezneme v § 110 ZPol, který se zahrnuje veškeré kategorie zbraní A-D jak je definuje ZZbr. Nicméně pro zmocnění je třeba výcviku policisty.

3.1.3 Zákon o obecní policii

Zákon ČNR č. 553/1991 Sb, o obecní policii ve znění pozdějších předpisů (ZoObPol) definuje zbraň v § 20 odst. 3: *Služební zbraní podle tohoto zákona se rozumí krátká střelná zbraň, jejímž držitelem je podle zvláštního zákona obec.* Dle komentáře⁴⁵ je použití slov *služební zbraň* nevhodné. A to z toho důvodu, že příslušník obecní policie není ve služebním poměru, ale je zaměstnanec obecního úřadu, jehož zastupitelstvo je zřizovatelem obecní policie a samotný strážník je přidělen k obecní policii. Dle mého názoru není v tomto případě komplikace s tím

---

⁴⁴ VANGELI, Benedikt. Zákon o Policii České republiky: komentář. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2014, xxi, 233 s. Beckovy komentáře. ISBN 9788074005435.

⁴⁵ VETEŠNÍK, Pavel a Luboš JEMELKA. Zákon o obecní policii: komentář. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck, 2009, xiii, 215 s. Beckovy texty zákonů s komentářem. ISBN 9788074001659.

určit, co se myslí zbraní, protože definice sama vychází z kategorizace zbraní skupiny B v ZZbr. Na rozdíl od Policie nejsou strážníci zákonem zmocněni k nošení zbraně. Pokud chce obec strážníky vyzbrojit, každý z nich musí být držitelem zbrojního průkazu skupiny D. Dalším rozdílem oproti PČR je, že obec je sama držitelem zbraní, musí proto mít na jejich držení licenci. V tomto případě dle § 31 písm. j) ZZbr, tedy skupina J – zabezpečování úkolů podle zvláštního právního předpisu.

3.1.4 Zákon o Celní správě České republiky

Celní správa je upravena zák. č. 17/2012 Sb., o celní správě České republiky (dále jen „CelZ“). CelZ definuje zbraň (§ 40 odst. 2) velmi podobně jako ZPol: *Zbraň je zbraň střelná, včetně střeliva a doplňků zbraně, dále zbraň bodná a sečná, výbušnina, speciální výbušný předmět, průlomový pyrotechnický prostředek a speciální náloživo.* Rozdílem je zde, že CelZ neumožňuje použití neletálních prostředků způsobujících dočasné zneschopňující účinky. Je to z toho důvodu, že celní správa má z povahy věci odlišný úkol od Policie ČR. Použití těchto neletálních prostředků, je často používáno pro kontrolu davu např. při demonstracích či nelegálních akcích s velkým počtem účastníků, kdy jsou právě povolání policisté a konkrétní zvláštní útvary pro kontrolu davu. Kdežto úkolem příslušníků celní správy je dle §21 odst. 1 CelZ *je jednání a směřující k výkonu působnosti orgánů celní správy* a dle odst. 2) *vynucování splnění povinnosti nebo k ochraně práv a jiných oprávněných zájmů, za použití donucovacích prostředků nebo zbraně.* Nicméně dočasně zneschopňující prostředky jsou vyjmenovány, ale CelZ je řadí mezi donucovací prostředky. Tím, že je Celní správa ozbrojeným sborem, jsou její příslušníci zmocněni nosit a používat zbraň již ze zákona, opět po absolutoriu výcviku.

3.1.5 Zákon o vězeňské službě a justiční stráž

Zákon č. 555/1992 Sb, o Vězeňské a justiční stráž České republiky (dále jen jako „ZoVJS“) na rozdíl od všech výše uvedených sám nedefinuje zbraň pro své účely, místo toho rovnou používá v § 18 pojem střelné zbraně. Proto je třeba si pomoci definicí ZZbr. Střelná zbraň dle ZZbr. je zbraň, u které je funkce odvozena od okamžitého uvolnění energie při výstřelu, zkonstruovaná pro požadovaný účinek na definovanou vzdálenost. Tedy pod tuto definici zařadíme

zbraně mechanické, plynové i palné, nadto i přes to, že expanzní zbraně jsou vyjmenovány v § 17 odst. 2 písm. j) jako donucovací prostředek, svou konstrukcí a zařazením jsou druhem zbraně střelné, tedy lze i ty považovat za zbraň ve smyslu zbraně střelné a tedy i ve smyslu oprávněného použití zbraně. Pro držení a nošení zbraně příslušníky vězeňské služby a justiční stráže platí obdobná pravidla jako u policie či celní správy.

3.1.6 Zákon o zpravodajských službách, zákon o Bezpečnostní a informační službě, zákon o Vojenském zpravodajství

Zpravodajství České republiky je upraveno zákonem č. 153/1994 Sb., zákonem o zpravodajských službách České republiky. Ten upravuje dle § 1 *postavení, působnost, koordinaci, spolupráci a kontrolu zpravodajských služeb České republiky (dále jen „zpravodajské služby“), ukládání úkolů zpravodajským službám, podávání zpráv těmito službami a poskytování informací zpravodajským službám.* V platném znění tento zákon neupravuje a ani nemá upravovat použití zbraně, tedy neobsahuje ani definici. Je tomu tak, že z uvedené citace zákona, je patrné, že konkrétní zpravodajské služby budou tento institut a tedy i zbraň definovat pro své účely ve vztahu k úkolům, ke kterým byly zpravodajské služby vytvořeny.

Podstatným zákonem je zákon č. 154/1994 Sb., o bezpečnostní a informační službě, ten ve svém § 5 umožňuje příslušníkům BIS nosit a používat *služební střelnou zbraň.* Nic dalšího tento zákon ke zbrani neuvádí. Tedy pro určení jakou zbraň smějí příslušníci BIS nosit a používat je opět nutné nahlédnout do ZZbr., kdy zjistíme, že se jedná o stejně široký okruh zbraní jako u Vězeňské služby a Justiční stráže, tedy mohou nosit jakoukoliv střelnou zbraň bez omezení.

Dalším zákonem týkající se zpravodajských služeb, je zákon č. 209/2005 Sb., o vojenském zpravodajství. Zbraň je upravena velmi podobně, jako tomu bylo v případě BIS, rozdílem je, že ti příslušníci vojenského zpravodajství, kteří jsou zároveň ve služebním poměru vojáka z povolání, jsou oprávněni nosit a používat střelnou zbraň. Dle mého názoru pokud je příslušník vojenského zpravodajství a také vojákem z povolání, lze definovat zbraň jako vojenskou střelnou zbraň. Rozdílem pak bude způsob použití, viz níže.

3.1.7 Zákon o vojenské policii

Vojenskou policii upravuje zákon č. 300/2013 Sb., o Vojenské policii. V něm nenajdeme žádnou definici zbraně. Tím, že je Vojenská policie útvarem zřízeným ministerstvem vnitra za účelem plnění ochrany ministerstva obrany a ozbrojených sil a Vojenská policie je i součástí ministerstva obrany, zbraní rozumíme stejný pojem, jak ho zastává úprava v § 42 odst. 2 ZoOS.

3.1.8 Zákon o Generální inspekci bezpečnostních sborů

Generální inspekce bezpečnostních sborů je vytvořena na základě zákona č. 341/2011 Sb., za úkolem vyhledávat, odhalovat a prověřovat skutečnosti nasvědčující tomu, že byl spáchán trestný čin, jehož pachatelem je příslušník Policie, celník, příslušník Vězeňské služby anebo příslušník inspekce a dále také zaměstnanec České republiky zařazený k výkonu práce výše uvedených bezpečnostních sborů.

Definici zbraně najdeme v § 25 odst. 5): *zbraní podle této hlavy se rozumí zbraň střelná včetně střeliva a doplňků zbraně, vyjma vrhacího prostředku majícího povahu střelné zbraně podle jiného právního předpisu s dočasně zneschopňujícími účinky, zbraň bodná a sečná.* Dle uvedeného je patrná shodnost či velmi blízká podobnost s jak ZPol tak i s CelZ. Tato podobnost je dána úkolem jaký GIBS má, tím, že policie má (kromě ozbrojených sil) nejširší možnosti zbraní, bylo by tedy proti logice věci, kdyby GIBS měl definici zbraní užší, stejně tak v porovnání s celní správou.

4 Oprávněné použití zbraně

Následující kapitolu věnuji institutu oprávněné použití zbraně. Vyčlenit pro tento institut zvláštní kapitolu a nezačlenit jej do kapitoly s ostatními okolnostmi vylučující protiprávnost jsem zvolil z důvodu lepší systematiky výkladu celé problematiky.

4.1 Oprávněné použití zbraně z pohledu trestně právní nauky

Dříve v této práci byly zmíněny základy okolností vylučujících protiprávnost. Jak už víme, protiprávnost se skládá ze dvou prvků – formálního aspektu a materiálního aspektu. Formální aspekt představuje jednání zákonem zakázané, či nedovolené a materiální aspekt představuje společenskou nebezpečnost. Aby se jednalo o protiprávnost, musejí být tyto znaky naplněny kumulativně, pokud nedojde k naplnění jednoho z nich, čin není od počátku trestný.

Pro zakotvení okolností vylučující protiprávnost zákonodárce používá několik variant. Oprávněné použití zbraně je v § 32 TZ definováno takto: „*Trestný čin nespáchá, kdo použije zbraně v mezích stanovených jiným právním předpisem.*“ Že jde o okolnost vylučující protiprávnost lze vyčíst z první části ustanovení tedy, že „*trestný čin nespáchá.*“ Konkrétní okolností, pro kterou použití zbraně ztrácí prvek protiprávnosti, je pak druhá část „*kdo použije zbraně v mezích stanovených jiným právním předpisem.*“ Díky tomu, že se jedná o odkazující ustanovení zákona, nelze z ní přímo vyčíst přímo, jaké konkrétní okolnosti protiprávnost vylučují.

V následujících podkapitolách se budu věnovat konkrétním předpisům upravujícím oprávněné použití zbraně. Protože předpisy často uvádí několik podmínek, za kterých lze použít zbraň, nepřistoupím k formě nejprve vyjmenovat všechny podmínky a posléze je vykládat, ale tento výklad podat vždy ke každé konkrétní podmínce.

Rád bych také na úvod dodal, že dle mého názoru se na institut oprávněného použití zbraně lze dívat dvěma pohledy. Část odborné veřejnosti uvádí, že oprávněné použití zbraně se „vztahuje pouze na případy, kdy zvláštní zákon určitému okruhu oprávněných osob svěřuje právo nosit a použít zbraň [...]“. Netýká se tedy obecného oprávnění nosit a použít zbraň, které vyplývá zejména

ze zák. č. 199/2002 Sb., o zbraních a střelivu.“⁴⁶ Nicméně dle mého názoru lze oprávněné použití zbraně se může vztahovat i na případy použití zbraně „civilní osobou“ dle zmíněného ZZbr. Ten právě v § 28 odst. 5 zakotvuje že: „*Držitel zbrojního průkazu smí ze zbraně, kterou je oprávněn držet, střílet pouze v místech, kde je k tomu oprávněn podle zvláštního právního předpisu, nebo na střelnici, pokud se nejedná o použití zbraně k ochraně života, zdraví nebo majetku. Soudní znalec, který je držitelem zbrojního průkazu, je oprávněn držet zbraň a střelivo a střílet ze zbraně za účelem vypracování znaleckého posudku.*“ V části *použití zbraně k ochraně života, zdraví nebo majetku* je zakotveno právo na sebeobranu střelnou zbraní. Na podporu svého názoru lze uvést, že doc. Novotný ve své knize *Právo na sebeobranu* uvádí kapitolu *Oprávněné použití zbraně podle § 15 trestního zákona*⁴⁷. Kapitola se značnou částí věnuje právě použití zbraně ve formě sebeobrany. I přes skutečnost, že kniha je psaná dle dřívější úpravy oprávněného použití zbraně, smysl a obsah tohoto ustanovení zůstal zachován. Nutno uvést, že se vždy takové použití zbraně bude vztahovat k nutné obraně, proto závěr této kapitoly věnuji právě vztahu mezi těmito dvěma instituty.

4.2 Zákon o ozbrojených silách České republiky

Tento zákon je vytvořen za cílem upravovat postavení, úkoly a členění ozbrojených sil České republiky, jejich řízení, přípravu a vybavení vojenským materiálem. Dále upravuje použití vojenské zbraně vojáky v činné službě a náhradu škody. Ozbrojené síly se dle § 3 odst. 2 člení na armádu, Vojenskou kancelář prezidenta republiky a Hradní stráž a jsou tvořeny vojáky v činné službě, kdy jejich služebně právní vztahy se řídí zákonem č. 221/1999 Sb., o vojácích z povolání a zákonem č. 220/1999 Sb., o průběhu základní nebo náhradní služby a vojenských cvičení a o některých právních poměrech vojáků v záloze.

Vojenská činná služba je zakotven v § 1 odst. 2 zák. č. 585/2004: *Vojenskou činnou službou mimo stav ohrožení státu nebo mimo válečný stav je služba vojáka z povolání ve služebním poměru podle zvláštního právního předpisu 1 a vojenské*

---

⁴⁶ GRÍVNA, Tomáš. *Trestní právo hmotné*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2010, 281 s. ISBN 9788073575090

⁴⁷ NOVOTNÝ, František. *Právo na sebeobranu*. Vyd. 1. Praha: LexisNexis CZ, 2006, 67 s. Knihovnička LexisNexis. ISBN 8086920100.

cvičení nebo výjimečné vojenské cvičení. Vojákem z povolání je dle § 2 odst. 1 zákona o vojácích z povolání občan, který vykonává vojenskou činnou službu jako svoje zaměstnání

Úkoly ozbrojených sil se jsou zakotveny v § 9 a § 10 ZoOS, kdy jejich základním úkolem je je připravovat se k obraně České republiky a bránit ji proti vnějšímu napadení a podílejí se na činnostech ve prospěch míru a bezpečnosti, a to zejména účastí na operacích na podporu a udržení míru, záchranných a humanitárních akcích; do těchto operací a akcí se mohou vojáci z povolání vysílat i jako jednotlivci.

Použití zbraně je tedy dle § 1 vázáno na vojenskou zbraň (definovanou již v kapitole 3.1.1) vojákem v činné službě při výkonu pořádkové, strážní, eskortní a dozorčí služby (§ 42 odst. 1 ZoOS). Konkrétní použití zbraně je vázáno na čtyři případy.

První z případů je použití vojenské zbraně vojákem k odvrácení přímo hrozícího nebo trvajícího útoku vedený proti jeho osobě nebo útok, který mu bezprostředně hrozí, anebo útok na život nebo zdraví jiné osoby

Druhý případ stanoví § 42 odst. 1 písm. b), kterou je použití zbraně k odvrácení nebezpečného útoku, který ohrožuje střežený objekt nebo stanoviště, a to po marné výzvě, aby od útoku bylo upuštěno. Tato podmínka je směřována zejména pro zajištění dílčího úkolu armády dle § 14 odst. 1 písm. a), zajišťování střežení objektů důležitých pro obranu státu.

Třetí případ oprávněného použití zbraně je pro zamezení útěku ozbrojené osoby nebo osoby důvodně podezřelé ze spáchání zvlášť závažného zločinu, kterou nelze jiným způsobem zadržet. Zde považuji za důležitý zužující prvek *pachatel zvlášť závažného zločinu* pro použití zbraně. Oproti jiným zákonům jako je CelZ nebo ZPol, které používají výraz *nebezpečný pachatel*, dle ZoOS může voják zasáhnout pouze proti pachateli zvlášť závažného zločinu. Problémem zde je, že pokud by byl pachatel nebezpečný, ale nespáchal nebo není podezřelý ze spáchání zvlášť závažného zločinu, nesmí proti němu voják použít zbraň, výjimku může tvořit, že takovýto pachatel bude ozbrojen. Proti ozbrojeným pachatelům může voják zasáhnout bez dalšího.

Čtvrtým případem oprávněného použití zbraně je zneškodnění zvířete ohrožující život nebo zdraví osob.

Pro výše uvedené podmínky oprávněného použití zbraně platí několik korektivů. Za první § 42 odst. 2 stanoví povinnost vojáka, pokud je to možné vyzvat útočníka či prchajícího pachatele k upuštění od jednání zvoláním „*Stůj*“, resp. „*Stůj nebo střelím*.“ Pokud je toto neúčinné, tak dle okolnosti zvážit zda lze použít varovný výstřel a zároveň voják je povinen dbát opatrnosti a neohrožovat svým zákrokem život a zdraví třetích osob a šetřit život a zdraví osobě proti které zasahuje, pokud to podmínky dovolují.

Druhým korektivem je použití domluvy před použitím zbraně, pokud to situace dovoluje, popřípadě sebeobraných prostředků jako jsou hmaty a chvaty a dále se upřednostňuje použití služebního psa a úderem střelnou zbraní před jejím samotným použitím.

Třetím korektivem je při použití zbraně nebo jiného obranného prostředku, bylo použito přiměřeně, a aby případná škoda nebyla ve zjevném nepoměru k uchráněnému zájmu.

Posledním korektivem je, pokud povaha útoku nebo mimořádnost situace nezbytně nevyžaduje, zákaz použití zbraně, úderu zbraní a/nebo služebního psa proti ženě, která je zjevně těhotná, proti osobě vysokého věku, proti osobě se zjevnou tělesnou vadou a proti dítěti.

Významným problémem může být vydání rozkazu nadřízeným. Protože se jedná o ozbrojenou složku, uplatňují se vztahy nadřízenosti a podřízenosti. Použití zbraně na rozkaz lze považovat za neuvedenou okolnost vylučující protiprávnost, která není uvedena v zákoně.⁴⁸ Dle § 48 odst. 1 písm. a) zákona o vojácích z povolání je voják povinen důsledně a přesně plnit úkoly, které mu ukládají právní předpisy a rozkazy nadřízených. Dále ale odst. 2 že: *Domnívá-li se voják, že rozkaz nadřízeného je v rozporu s právním předpisem, je povinen nadřízeného na to upozornit; trvá-li nadřízený na splnění rozkazu, je voják povinen jej splnit. Voják je povinen odepřít splnění rozkazu nadřízeného, spáchal-li by jeho splněním trestný čin; tuto skutečnost ohlásí neodkladně vyššímu nadřízenému.* Tedy v případě, že pokud by použití zbraně bylo v přímém rozporu s předpisy, nabízí tento zákon dvě možnosti. Za první, rozkazu uposlechnout a poté se opravdu jedná o okolnost vylučující protiprávnost (toto dle mého názoru nastává v případě,

---

⁴⁸ Srov. KRATOCHVÍL, Vladimír. Kurs trestního práva: trestní právo hmotné : obecná část. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2009, xxxvii, 399 s. Právnícké učebnice (C.H. Beck). ISBN 9788074000423.

že se jedná stresovou či napjatou situaci a voják nevidí možnost jiného jednání). Nebo za druhé rozkazu skutečně neuposlechnout a tuto skutečnost ohlásit nejbližšímu vyššímu nadřízenému, a to bez odkladu.

4.3 Zákon o Policii České republiky

Zákon o policii České republiky označuje policii jako jednotný ozbrojený sbor, jehož úkolem je sloužit veřejnosti, chránit bezpečnost osob a majetku a veřejný pořádek. Dalšími úkoly jsou předcházení trestné činnosti, plnění úkolů dle trestního řádu a mezinárodních smluv. ZPol rozděluje své řady členů na příslušníky policie, které označuje legislativní zkratkou „policisté“ a na zaměstnance policie.

Základní předpokladem pro použití zbraně policistou je zmocnění k provedení úkonu. Toto zmocňovací ustanovení nalezneme v § 10 odst. 1 ZPol: *V případě ohrožení nebo porušení vnitřního pořádku a bezpečnosti, jehož odstranění spadá do úkolů policie, je policista ve službě nebo zaměstnanec policie v pracovní době povinen provést úkon v rámci své pravomoci (dále jen „úkon“) nebo přijmout jiné opatření, aby ohrožení nebo porušení odstranil.* Jedná se o základní povinnost aktivně jednat za účelem plnění úkolů, je také nazývána jako zásada iniciativy.⁴⁹ Dalším důležitým prvkem, kterého může policista využít, je tzv. zákrok. Tento je definován v § 10 odst. 5 ZPol jako přímé vynucení splnění právní povinnosti nebo přímá ochrana práva za použití síly či hrozby jejího použití. Pokud policista používá zákrok, je povinen zvolat „Jménem zákona.“

Úkon a zákrok jsou tedy dva základní pojmy, které policistovi dávají pravomoc pro použití zbraně. Nutno dodat, že použití zbraně je nejkrajnější prostředek, který má policista pro plnění úkolů k dispozici.

Bylo již tedy řečeno, že policista pro plnění svých úkolů využívá buď úkonů, nebo zákroků. Použití zbraně se bude vztahovat spíše k zákrokům, a to ze své povahy přímého použití a z povahy síly. Oprávněné použití zbraně nalezneme v § 56. Toto ustanovení používá přímo výrazu policista, z čeho vyplývá, že zaměstnanci policie nejsou oprávněni používat zbraň ve smyslu zákona o policii.

---

⁴⁹ VANGELI, Benedikt. Zákon o Policii České republiky: komentář. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2014, xxi, 55 s. Beckovy komentáře. ISBN 9788074005435

Zákon o policii seznává, stejně jako ZoOS, několik podmínek, za kterých je policista oprávněn použít zbraň.

Předně jede o použití zbraně v krajní nouzi a nutné obraně. Jak jsem již uvedl v předchozí podkapitole, vztah nutné obrany, popřípadě krajní nouze bude řešen v samotné kapitole.

Druhou podmínkou pro použití zbraně je, jestliže se nebezpečný pachatel, proti němuž zakročuje, na jeho výzvu nevzdá nebo se zdráhá opustit svůj úkryt. „Toto ustanovení umožňuje použít zbraň současně i proti věci, kterou nebezpečný pachatel používá jako prostředek svého odporu (např. zámek zamčených dveří bytu, ve kterém se skryl nebezpečný pachatel). Podmínkou použití zbraně je předchozí marná výzva ke vzdání se nebo opuštění úkrytu. Za úkryt lze považovat cokoli, co podstatně znemožňuje sledovat činnost osoby. Tyto situace jsou takticky obtížné, neboť z nich policistovi hrozí značné riziko při útoku z úkrytu ze strany pachatele, a to jak během přesunu k úkrytu, tak v momentu kontaktu s pachatelem. Toto ustanovení proto umožňuje řešit tyto situace i střelbou na tento úkryt, tak aby se mohl policista střelbou krýt, než se přesune k tomuto úkrytu a dostane se k pachateli. Současně je třeba zdůraznit, že platí princip subsidiarity použití zbraně oproti jiným způsobům zpacifikování pachatele. Je-li reálně dostupný jiný způsob, nelze zbraně použít.“⁵⁰

Zde se zastavím u pojmu nebezpečného pachatele. Tento pojem byl definován rozhodnutím Nejvyššího soudu České republiky v rozh. č.j. 6 Tdo 798/2006 ze dne 26. října 2006. „Za nebezpečného pachatele je třeba považovat zvláště nebezpečného recividistu dle § 41 odst. 1 trestního zákona (tuto definici již, ale nový trestní zákoník z roku 2009 nepoužívá), pachatele závažného úmyslného trestného činu, který byl při jeho spáchání přistižen, pachatele úmyslného trestného činu, o kterém vyjde najevo, že je ozbrojen, vězně na útěku, osobu, která byla nadřízenými, nebo jiným oprávněným orgánem za nebezpečného pachatele výslovně označena.“⁵¹ Komentář definuje nebezpečné pachatele jako „ pachatele kteří představují natolik závažnou hrozbu pro život či zdraví, že možnost, že bude

---

⁵⁰ VANGELI, Benedikt. Zákon o Policii České republiky: komentář. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2014, xxi, 228-229 s. Beckovy komentáře. ISBN 9788074005435

⁵¹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. října 2006, sp. zn. 6 Tdo 798/2006 In: [online] [cit. 2015-03-17]. Dostupné z: http://www.nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/1802299D9E46B1D0C1257A4E00690BFE?openDocument&Highlight=0,

policistou střelbou těžce zraněn, nebo dokonce zabit, je z hlediska zájmu společnosti přijatelnější než možnost nezakročení proti takovému pachateli. [...]Jde tedy o osobu, o které buď policie ví, že zbraň má, nebo ví, že jde o pachatele závažných násilných trestných činů, tedy osobu schopnou ozbrojeného útoku, anebo má jiné informace, že od něho z jiného důvodu hrozí ozbrojený útok.⁵²

Třetí podmínkou použití zbraně je pro zamezení útěku nebezpečného pachatele, jehož nemůže policista jiným způsobem zadržet.

Čtvrtou podmínkou pro použití zbraně je, nelze-li jinak překonat aktivní odpor směřující ke zmaření jeho závažného zákroku. Závažný zákrok je takový „zákrok, který je tak důležitý, že je třeba jej dokončit i za cenu vystavení osoby riziku těžkého zranění nebo smrti. Zbraň však lze použít pouze za podmínky, že povaha útoku nebo jeho intenzita je taková, že vylučuje jeho překonání jiným způsobem (subsidiarita použití zbraně). Současně zde musí být splněn prvek aktivního odporu pachatele, nestačí odpor pasivní (posazení se na zem, držení se předmětů apod.). Typicky půjde o situace, kdy se zakročuje proti aktivně se bránícímu ozbrojenému pachateli (popř. přesile pachatelů či natolik fyzicky disponovanému pachateli, že bez použití zbraně nelze překonat jejich odpor). Je však třeba zdůraznit, že v těchto případech „aktivní odpor“ většinou bude současně útokem na policisty, takže bude dán i důvod použití zbraně v nutné obraně.“⁵³

Pátá možnost pro použití zbraně je k odvrácení násilného útoku ohrožující střežený nebo chráněný objekt anebo prostor, Za střežený nebo chráněný objekt nebo prostor je třeba považovat především chráněné objekty a prostory podle § 48, tedy objekty a prostory zvláštního významu pro vnitřní pořádek a bezpečnost, o kterých tak rozhodne vláda svým usnesením, a dále ty, o kterých to stanoví mezinárodní smlouva, anebo jakýkoliv objekt nebo prostor po dobu trvání jeho bezprostředního závažného ohrožení, pokud tak rozhodne policista. Dále půjde např. o objekty, které policista střeží při zajišťování bezpečnosti určených osob podle § 49, může ale jít i o různé ad hoc vytvořené zátarasy, kontrolní místa či

---

⁵² VANGELI, Benedikt. Zákon o Policii České republiky: komentář. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2014, xxi, 228 s. Beckovy komentáře. ISBN 9788074005435

⁵³ VANGELI, Benedikt. Zákon o Policii České republiky: komentář. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2014, xxi, 230 s. Beckovy komentáře. ISBN 9788074005435

stanoviště, které policie musí vzhledem k bezpečnostní situaci v daném místě střežit. Útok na tyto objekty musí mít násilný charakter, musí tedy obligatorně být veden za použití násilí, ať už se zbraní, nebo beze zbraně (útok vedený bez zbraně by však bylo možné v drtivé většině případů z hlediska zásady přiměřenosti považovat za legitimní důvod použití zbraně, pouze pokud by šlo o útok zvýšeně nebezpečný, např. vedený přesilou útočníků).⁵⁴

Dalším případem kdy je policista oprávněn použít zbraň, je v případě, že nelze-li jinak zadržet dopravní prostředek, jehož řidič bezohlednou jízdou vážně ohrožuje život nebo zdraví osob a na opětovnou výzvu nebo znamení dané podle jiného právního předpisu nezastaví. „Zbraně je možno použít pouze po opakované výzvě, tedy minimálně po dvou výzvách. Současně je třeba splnit subsidiaritu (prostředek nelze zastavit jinak, např. donucovacím prostředkem výstřel do vzduchu k přesvědčení řidiče k zastavení či zastavovacím pásem). Střelba na stojící vozidlo je v daném právním rámci představitelná pouze za situace, kdy bezprostředně před zastavením vozidla docházelo k ohrožování života či zdraví bezohlednou jízdou a není jasné, zda se hned řidič znovu nerozjede, tedy situace, kdy bezprostředně hrozí pokračování v ohrožování životů a zdraví nebezpečnou jízdou. V takovém případě je pak střelba vedena samozřejmě na kola vozidla.“⁵⁵

Dle § 56 odst. 1 písm. g) je policista oprávněn použít zbraň za předpokladu že, osoba, proti níž byl použit donucovací prostředek hrozba namířenou střelnou zbraní nebo varovný výstřel, neuposlechne příkazu policisty směřujícího k zajištění bezpečnosti jeho vlastní nebo jiné osoby.

Posledním případem, kdy je lze použít policistou zbraň je ke zneškodnění zvířete ohrožujícího život nebo zdraví osoby. Nelze ovšem zasahovat zbraní pokud jedno zvíře napadne zvíře jiné a to i bez ohledu na jeho případnou hodnotu či cenu (tento spor by se pravděpodobně řešil v občansko-právním sporu z titulu odpovědnosti za škodu). Rozdílnou situací je pak zákrok proti poštvanému zvířeti. Jedná se pak o útok pachatele se zbraní dle § 118 TZ.

Pro použití zbraně platí opět několik korektivů, stejně jako tomu bylo u zákona o ozbrojených silách. V první řadě je zde podmínka subsidiarity ve vztahu

---

⁵⁴ VANGELI, Benedikt. Zákon o Policii České republiky: komentář. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2014, xxi, 230-231 s. Beckovy komentáře. ISBN 9788074005435

⁵⁵ VANGELI, Benedikt. Zákon o Policii České republiky: komentář. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2014, xxi, 231 s. Beckovy komentáře. ISBN 9788074005435

k donucovacím prostředkům, tedy použití zbraně je dle § 56 odst. 2 přípustné pouze za podmínky, že užití donucovacího prostředku by bylo zřejmě neúčinné. Druhým omezením pro použití zbraně je povinnost policisty vyzvat osobu, proti které zakročuje, aby upustila od protiprávního jednání, s výstrahou, že bude použito zbraně. Od výzvy s výstrahou lze upustit v případě, že je ohrožen život nebo zdraví policisty nebo jiné osoby a zákrok nesnese odkladu. A třetí podmínkou je požadavek přiměřenosti - při použití zbraně je policista povinen dbát nutné opatrnosti, zejména neohrozit život jiných osob a co nejvíce šetřit život osoby, proti níž zákrok směřuje.

Oprávněnému použití zbraně policistou se také věnoval Nejvyšší soud ČR ve svém usnesení č.j. 8 Tdo 1623/2011 ze dne 29. března 2011. Tento považuji za podstatný a to z toho důvodu, že zde Nejvyšší soud dle mého názoru, správně odmítl dovolání obžalovaného policisty, který použil zbraň proti poškozenému, který ujížděl ve vozidle. Důležité v tomto usnesení je stanovení časového úseku *ohrožení života a zdraví zasahujícího policisty* a zároveň bylo konstatováno, že nebyl splněn požadavek jak subsidiarity, tak přiměřenosti použití zbraně.

Časový rámec pro použití zbraně byl již stanoven rozsudkem soudu prvního stupně, které Nejvyšší soud jej seznal jako správné. Základním prvkem tohoto časového rámce je, zda v době použití střelby byl policista *bezprostředně* ohrožen na zdraví či životě. *„obžalovaný na vozidlo vystřelil poprvé až v okamžiku, kdy vůz od něj odjíždí, nijak ho neohrožuje. Pokud snad poškozený svou následnou jízdou ohrožoval ostatní účastníky silničního provozu, pak tato okolnost nemá na vyhodnocení osoby poškozeného při posuzování projednávaného skutku vliv. Podstatné byly okolnosti existující od okamžiku použití zbraně. Obžalovaný byl povinen podle § 11 písm. c) zák. o Policii postupovat tak, aby případný zásah do práv a svobod osob, vůči nimž směřuje úkon, nebo osob nezúčastněných nepřekročil míru nezbytnou k dosažení účelu sledovaného úkonem. ... Poškozený obžalovaného před použitím zbraně pouze „pozdřuchnul“ ... Byť následně s vozidlem couvl, je otázkou, zda věděl o tom, že obžalovaný stojí za vozidlem, když byla venku tma a dveře řidiče byly v tom okamžiku otevřeny, nemohl tedy sledovat dění za vozidlem přes levé venkovní zpětné zrcátko. Couvnutí bylo navíc vedeno na velice krátkou vzdálenost ... obžalovaný ... navíc ani nevěděl, o koho se jedná. Obžalovaný na vozidlo poprvé*

*vystřelil v okamžiku, kdy vůz vyjížděl z odstavného parkoviště. Nejednal v nutné obraně ani v krajní nouzi ... (poškozený) „pouze“ odjížděl z odstavného parkoviště na přilehlou silnici ... v tomto okamžiku nikoho svou jízdou neohrožoval“.*⁵⁶

Z uvedeného lze tedy vyvodit závěr, že pokud se napříště bude posuzovat použití zbraně a bezprostřední hrozba nebezpečí, musí tato trvat nejméně do použití střelné zbraně, pokud tato hrozba pomine dříve, než policista použije zbraň (nejpravděpodobněji se bude jednat o okamžik, kdy dojde ke stisknutí spouště zbraně).

4.4 Zákon o obecní policii

Obecní policie (ve městech nazývaná jako městská policie) funguje na základě zákona ČNR č. 553/1991 Sb (dále jako ZObPol). Slouží k zabezpečování místních záležitostí veřejného pořádku v rámci působnosti obce a plní další úkoly, které stanoví tento nebo jiný zákon. Obecní policie má tedy rozdílné poslání oproti policii státní. Obecní policie je vždy zřízena (ev. zrušena) obecně závaznou vyhláškou vydanou zastupitelstvem obce. Lze říci, že se jedná o projev samostatné působnosti obce. Pravomoc obecní policie lze vykonávat pouze na území obce, která obecní policii zřídila, nestanoví-li obecně závazná vyhláška jinak. Obecní policie je tvořena zaměstnanci obce zařazenými do obecní policie a strážníky.

Strážníkem je ta osoba, která splňuje požadavky v § 4 odst. 1 ZObPol, těmi jsou bezúhonnost, spolehlivost, osoby starší 21 let, zdravotně způsobilá, osoba se střední vzděláním zakončené maturitou a je držitelem osvědčení o splnění stanovených odborných předpokladů.

Strážník stejně jako policista používá pro výkon svých povinností úkonů či zákroků. Zásada iniciativy je v ZObPol zakotvena v § 7 odst. 1 a odst. 2: Strážník je v pracovní době povinen v mezích tohoto nebo zvláštního zákona provést zákrok nebo úkon, nebo učinit jiné opatření, je-li páčán trestný čin nebo přestupek či jiný správní delikt anebo je-li důvodné podezření z jejich páčání.

---

⁵⁶ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. března 2008, sp. zn. 6 Tdo 339/2008 In: [online] [cit. 2015-03-03]. Dostupné z: http://www.nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/7625B38D87CF372EC1257A4E00654119?openDocument&Highlight=0,

Strážník je i mimo pracovní dobu povinen v mezích tohoto zákona provést zákrok, popřípadě učinit jiné opatření, zejména vyrozumět nejbližší útvar policie, je-li páčán trestný čin nebo přešupek, kterým je bezprostředně ohrožen život, zdraví nebo majetek. Pokud se v tomto případě strážník neprokazuje podle § 9 odst. 1, prokáže příslušnost k obecní policii průkazem obecní policie. Dále je strážník povinen před zákrokem použít výzvy od upuštění protiprávního jednání, pokud to situace dovoluje. Zároveň by měl opět s ohledem na povahu věci použít slov „Jménem zákona!“

Oprávněné použití zbraně je v ZObPol zakotveno v § 20. Tento výslovně hovoří o použití *služební zbraně*. Pojem služební zbraně byl vyložen v kapitole definující zbraně a jejich pojetí dle jednotlivých předpisů výše.

Strážník je oprávněn použít zbraň za podmínek nutné obrany nebo krajní nouze, dále aby zamezil útěku nebezpečného pachatele, jehož nemůže jiným způsobem zadržet a to za podmínky pokud by bylo použití donucovacích prostředků zřejmě neúčinné. Stejně jako v ZPol se kromě subsidiárního použití zbraně ve vztahu k donucovacím prostředkům, je strážník povinen vyzvat osobu proti které zasahuje, aby upustila od protiprávního jednání s výstrahou, že bude použito služební zbraně. Od výzvy s výstrahou může upustit jen v případě, že je ohrožen jeho život nebo zdraví anebo je-li ohrožen život nebo zdraví jiné osoby a zákrok nesnese odkladu. A také použití zbraně je podmíněno přiměřeností jejího použití vůči jiným osobám a vůči osobě proti, které je zakročováno.

Dle výše uvedeného je zřetelné, že podmínek, za kterých je oprávněn strážník použít zbraň je méně. Lze říci mít za správné, názor, že tím důvodem je menší mandát a pravomoci než ZPol přiznává policistům nebo ZoOS ozbrojeným složkám. Rozsah pravomocí je dán za prvé tím, že se ZObPol nevymezuje obecní policii jako ozbrojenou složku a dále nároky na strážníka a jeho předpoklady pro to stát se strážníkem jsou nižší než na policistu, tedy i rozsah podmínek pro použití zbraně má předejít, aby se strážník ocitl v situaci, na kterou nemusí být absolutně připraven. Nadto obecní policie nemá za úkol suplovat policii státní.

4.5 Zákon o Celní správě České republiky

Celní správa je dle § 1 odst. 1 soustavou správních orgánů a ozbrojeným bezpečnostním sborem. Celní správa se skládá z Generálního ředitelství cel a z celních úřadů.

Generální ředitelství cel má ve věcech vymezených trestní řádem postavení policejního orgánu, a to v případech mezinárodního či státního významu (příkladem budiž kauza mnohonásobných otrav methylalkoholem z konce roku 2012). Jeho úkoly v rámci státní působnosti jsou správa centrálního informačního systému orgánů celní správy, vedení centrální evidence o kontrolovaném zboží a další evidence a registry nezbytné pro výkon působnosti orgánů celní správy.

Celní úřad má za úkol vykonávat správu cel, správu daní a jiných peněžitých plnění, stanoví-li tak právní předpis. Díky tomu je celní úřad považován právním řádem za obecného správce daně dle správního řádu, k tomu vykonává správu placení peněžitých plnění v rámci dělené správy (§ 8 CelZ). Dále v rámci spolupráce Celního úřadu s orgány veřejné moci (zejména Policie ČR) provádí Celní úřad, kromě poskytování informací a podkladů, předvádění osob k řízení podle jiných právních předpisů (na mysli je např. trestní řád), zajišťuje ochranu osob a majetku a zajišťuje dodržování veřejného pořádku v místnostech či prostorech užívaných Celními úřady.

Zajišťování výše uvedených úkolů jak Generálního ředitelství cel, tak Celních úřadů, užívají jejich příslušníci úkonů a zákroků. Úkonem je dle § 21 CelZ jednání celníka (legislativní zkratka příslušník Celní správy) směřující k výkonu působnosti orgánů celní správy. Zárokem je dle § 21 odst. 2 myšlen takový služební úkon, při kterém dochází k přímému vynucování splnění povinnosti nebo k ochraně práv a jiných oprávněných zájmů, za použití donucovacích prostředků nebo zbraně.

Použití zbraně je opět vázáno jako nejkrajnější prostředek pro provedení zákroku, resp. k vynucení splnění povinnosti. Pokud celník použije zbraň, jedná se tedy vždy jen a pouze o zákrok. Použití zbraně je zakotveno v § 45 CelZ. Ustanovení o použití zbraně je velmi blízké úpravě o použití zbraně policistou dle ZPol. Předně, a opět jako v předchozích případech je celník oprávněn použít zbraně v případě krajní nouze a nutné obrany. Dále v případě jestliže se

nebezpečný pachatel, proti němuž zakročuje, na jeho výzvu nevzdá nebo se zdráhá opustit svůj úkryt, nelze-li jinak překonat aktivní odpor směřující ke zmaření jeho závažného služebního zákroku, nelze-li jinak překonat aktivní odpor směřující ke zmaření jeho závažného služebního zákroku, k zamezení útoku nebezpečného pachatele, jehož nemůže jiným způsobem zadržet. Je oprávněné použití zbraň k odvrácení nebezpečného útoku, který ohrožuje chráněný objekt orgánů celní správy nebo objekt ministerstva, orgánů finanční správy nebo Úřadu pro zastupování státu ve věcech majetkových, v nichž orgány celní správy zabezpečují dodržování veřejného pořádku, po marné výzvě, aby bylo upuštěno od tohoto útoku, dále pak k přinucení k zastavení dopravního prostředku, jehož řidič na opětovnou výzvu nebo znamení dané podle jiného právního předpisu nezastaví a nelze-li jej zastavit jiným způsobem, ke zneškodnění zvířete bezprostředně ohrožující život nebo zdraví osob nebo bezprostředně ohrožující život a zdraví jiných zvířat a nakonec když osoba, proti níž byl použit donucovací prostředek hrozby namířené střelnou zbraní nebo donucovací prostředek varovný výstřel, neuposlechne příkazů celníka směřujících k zajištění bezpečnosti jeho vlastní nebo jiné osoby.

Rozdíly se ZPol jsou zde patrné v rámci pravomoci, resp. působnosti obou ozbrojených sborů, kde je ale podstatný rozdíl, tak ten, že celník je oprávněn použít zbraň proti zvířeti, které ohrožuje život či zdraví jiných zvířat, to, jak bylo uvedeno v podkapitole věnující se policii, policista použít zbraň nemůže.

4.6 Zákon o Vězeňské službě a Justiční stráž

Vězeňská služba je zřízena zákonem ZoVsJs pro zajišťování výkonu vazby, zabezpečovací detence a výkonu trestu odnětí svobody. Dále pak pro hranu pořádku a bezpečnosti při výkonu soudnictví a správě soudů a při činnosti státních zastupitelství a Ministerstva spravedlnosti.

Hlavními úkoly Vězeňské služby je správa a ostraha věznic, včetně vazební a zabezpečovací detence. Dále předvádění a eskortování osob ve výkonu vazby, zabezpečovací detence a dále je eskortuje do ústavní a ochranné výchovy a dalších podobných zařízení. Další úkony Vězeňské služby nejsou pro použití zbraně podstatné, pro to je nebudu z důvodu účelnosti této práce uvádět. Justiční

stráž pak zajišťuje pořádek a bezpečnost v budovách soudů, státních zastupitelství a ministerstva a v jiných místech jejich činnosti.

Aby příslušníci Vězeňské služby, potažmo Justiční stráže mohli plnit úkoly, ZoVsJs jim garantuje v § 18 oprávnění použít střelnou zbraň. Oprávněnost takového použití je v případě, že se jedná o případ nutné obrany. Dále pak k překonání odporu směřující ke zmaření služebního zákroku, pokud jej nemůže překonat jinak a nedokončení zákroku by ohrozilo život nebo zdraví jiné osoby či zamezil útěku osoby ve výkonu zabezpečovací detence, ve výkonu vazby nebo ve výkonu trestu odnětí svobody ze střeženého objektu nebo při eskortě, kterou nelze zadržet jiným způsobem. Použití zbraň je pak příslušník oprávněn, aby odvrátil nebezpečný útok, který ohrožuje střežený nebo chráněný objekt nebo stanoviště, po marné výzvě, aby bylo od útoku upuštěno. A konečně jsou také příslušníci oprávnění použít zbraň ke zneškodnění zvířete ohrožující zdraví nebo život osob.

Použití zbraně opět musí předcházet výzva osoby, proti které se zakročuje k upuštění od protiprávního jednání s výstrahou, s tím že v opačném případě bude použito zbraně. Dále se zde opět objevuje korektiv přiměřenosti použití zbraně. Zbraň dále příslušníci nejsou oprávnění použít proti těhotné ženě, osobě vysokého věku a osobě se zjevným zdravotním postižením nebo osobě zjevně mladší 15 let.

Rozsah a podmínky oprávněného použití zbraně jsou úzce spjaty s úkoly, které příslušníkům ZoVsJs klade. Pokud by překročili svůj mandát, nejednalo by se o oprávněné použití zbraně.

4.7 Zákon o Bezpečnostní a informační službě

Bezpečnostní informační služba je jednou ze tří zpravodajských služeb České republiky. Je zřízena zákonem č. 154/1994 a její úkoly jsou stanoveny v zákoně č. 153/1994 o Zpravodajských službách. Hlavním úkolem je shromažďování informací o zpravodajských službách cizí moci, shromažďování informací o činnostech ohrožujících státní a služební tajemství dále o činnostech, jejichž důsledky mohou ohrozit bezpečnost nebo významné ekonomické zájmy České republiky a shromažďuje informace týkající se organizovaného zločinu a terorismu.

Příslušníci Bezpečnostní a informační služby jsou oprávnění použít zbraň za podmínek krajní nouze a nutné obrany dle trestního zákoníku. Jedná se zde o

zdvojení okolností vylučujících protiprávnost. V případě, že budou naplněny podmínky nutné obrany a příslušník BIS použije zbraň, bude protiprávnost takového použití zbraně vyloučena jednak díky nutné obraně a jednak díky oprávněnému použití zbraně. Obecně ale mandát pro použití zbraně je oproti předchozím úpravám maximálně zúžený a to proto, že se nejedná o bezpečnostní sbor a proto, že jejich hlavní činností je sběr informací nikoliv zajišťování bezpečí, či zakročování proti případným pachatelům trestné činnosti.

Obdobně je upraveno použití zbraně i pro ostatní zpravodajské služby, kterými jsou Úřad pro zahraniční styky a informace a Vojenské zpravodajství. U toho je rozdílem, že oprávněn použít zbraň je příslušník vojenského zpravodajství, který je ve služebním poměru vojáka z povolání.

4.8 Zákon o Vojenské policii

Činnost Vojenské policie (dále jen „VP“) je vůči vojákům v činné službě, vůči osobám nacházejícím se v prostorách, objektech a místech kde ozbrojené síly plní své úkoly, cvičení nebo je zde zajišťována bezpečnost chráněné osoby. A pak také proti osobám, které jsou podezřelé, že spáchaly nebo páchají trestné činy nebo přestupky proti vojákům, v rámci vojenských prostorů nebo vůči vojenskému materiálu.

Úkoly VP jsou dle § 4 odst. 1 o Vojenské policii (dále jako „ZoVojPol“) odhalovat trestnou činnost, pachatele trestné činnosti a konat prevenci proti tomuto nežádoucímu jednání. Společně s tím působí v řízení jako policejní orgán a šetří přestupky. Je povinna pátrat po hledaných nebo pohřešovaných vojácích a po ztraceném nebo odcizeném vojenském materiálu. Má za úkol chránit vojenský materiál a státní majetek spadající pod ministerstvo obrany a ochranu vojenských a dalších objektů pokud tak určí ministerstvo obrany. Neméně důležitým úkolem je dohled nad dodržováním kázně vojáky jak v rámci vojenských objektů, tak i nad vojáky na veřejnosti.

Oprávněné použití zbraně je zakotveno v § 46 ZoVojPol. První situací je použití zbraně v nutné obraně či krajní nouzi, následně pak jestliže se nebezpečný pachatel, proti němuž VP zakročuje, sen a výzvu VP nevzdá nebo se zdráhá opustit svůj úkryt. Vojenský policista je oprávněn zbraň použít k zamezení útěku nebezpečného pachatele, jehož nemůže jiným způsobem zadržet, a pokud nelze

jinak překonat aktivní odpor směřující ke zmaření zákroku. Dále aby voj. policista odvrátil násilný útok, který ohrožuje chráněnou osobu, střežený nebo chráněný objekt nebo stanoviště, po marné výzvě, aby bylo upuštěno od útoku, nelze-li jinak zadržet dopravní prostředek v chráněných objektech. A konečně také vojenský policista je oprávněn použít zbraň k zastavení vozidla, jehož řidič bezohlednou jízdou vážně ohrožuje život a zdraví osob a přes opětovnou výzvu nebo znamení dané podle zákona o silničním provozu vozidlo nezastaví. V poslední řadě je vojenský policista oprávněn použít zbraň ke zneškodnění zvířete ohrožujícího život nebo zdraví osoby.

Vojenský policista může použít zbraň jen, jestliže by bylo použití donucovacích prostředků zjevně neúčinné a je povinen vyzvat k upuštění od protiprávního jednání a šetřit život a zdraví jiných osob jakož i osoby, vůči které zasahuje.

Z výše uvedeného je patrné, že podmínky pro oprávněné použití zbraně Vojenským policistou jsou blízké použití zbraně policistou státním. Nutno mít ovšem na paměti proti komu může Vojenský policista zasahovat. Pokud Vojenský policista je nucen zasahovat, zasahuje vždy proti dobře trénované osobě a právě on se nejčastěji setká použitím zbraně v poměru počtu jednotlivých zásahů a účastí na akcích. Proto i korektivy pro použití zbraně jsou veskrze volnější, než jak to stanoví ZPol.

4.9 Systematizace oprávněného použití zbraně

V předcházejících podkapitolách byly uvedeny jednotlivé podmínky v konkrétních zákonech, za kterých jsou příslušníci ozbrojených sborů oprávněni použít zbraň. Z uvedeného je patrné, že různé stejné podmínky se objevují v různých právních předpisech a ustanoveních o oprávněném použití zbraně. Nyní bych se rád pokusil tyto podmínky oprávněného použití zbraně systematizovat. Tato systemizace by v důsledku mohla být jedním ze způsobů, jak institut oprávněného použití zbraně vykládat v odborné literatuře.

4.9.1 Nutná obrana

Veškeré předpisy o oprávněném použití zbraně obsahují podmínku, že lze zbraň použít v rámci nutné obrany. Odlišující je samotné pojetí nutné obrany v konkrétním předpise. Rozdílné pojetí mezi nutnou obranou v TZ od nutné

obranu např. v ZPol lze spatřovat v požadavcích subsidiarity použití zbraně, tedy nejdříve je potřeba zvážit použití donucovacích prostředků, pokud užití donucovacích prostředků by bylo zjevně neúčinné, až tehdy lze použít zbraň. Dále, pokud je použito zbraně, je zde požadavek vyzvat pachatele k upuštění od protiprávního jednání (pokud to povaha situace a útoku neznemožňuje) a třetím korektivem je přiměřenost použití zbraně ve smyslu šetřit život a zdraví nejen třetích a dalších osob, ale hlavně osoby, proti které je zasahováno.⁵⁷ Na rozdíl tedy od pojetí nutné v TZ kdy jediným korektivem je zde nepřiměřenost odvracení. Trestní zákoník neukládá šetřit život útočníka či zvolit nejprve zvážit použití mírnějších prostředků „suplujících“ prostředky donucovací.

4.9.2 Krajiní nouze

Podmínka pro použití zbraně v krajiní nouzi se vyskytuje u policistů, strážníků u příslušníků zpravodajských služeb, kdy tyto jsou v režimu krajiní nouze v pojetí trestního zákoníku. Její pojetí je oproti nutné obraně zcela shodné s úpravou v trestním zákoníku.

4.9.3 Použití zbraně k zabránění útěku

Zabránění útěku pachatele se nachází téměř ve všech právních předpisech, konkrétně v ZoOS, ZPol, ZObPol, CelZ, ZoVsJs a ZoVojPol. Rozdílnou úpravu od uvedených nalezneme u vojáků. Ti nezasahují proti *nebezpečnému pachateli* ale proti pachateli, který je podezřelý ze spáchání zvlášť závažného trestného činu a/nebo proti ozbrojenému pachateli. Ostatní ozbrojené sbory mohou oprávněně použít zbraň právě proti *nebezpečnému pachateli*.

4.9.4 Použití zbraně k obraně či ochraně objektu

Použití zbraně pro ochranu objektu, prostoru či stanoviště je umožněno vojáky, policisty, vojenskými policisty, celníky a příslušníky vězeňské služby. Tento útok musí mít buď povahu násilnou (ZPol) nebo nebezpečnou (ostatní výše uvedené). Nadto ještě Vojenští policisté mohou použít zbraň k obraně chráněné osoby.

---

⁵⁷ Srov. již zmiňované rozhodnutí NS č.j. 8 Tdo 1623/2011 ze dne 29. března 2011

4.9.5 Použití zbraně k odvrácení útoku zvířete proti osobám

Použití zbraně proti útočícímu zvířeti je umožněno stejné skupině ozbrojených složek jako v předchozí podkapitole. Odlišnou úpravu požívá CelZ, kdy celník může použít zbraň proti zvířeti, které útočí na jiné zvíře, kdy takovou možnost ostatní předpisy svým příslušníkům nepropůjčují.

4.9.6 Odpor pro zmaření zákroku

Podmínkou pro použití zbraně pro překonání odporu je vázáno v ZPol na odpor aktivní, u CelZ závažného služebního zákroku a u ZoVsJs se musí jednat o zákrok, jehož nedokončení by ohrozilo život nebo zdraví jiné osoby.

4.9.7 Zdráhání se opustit úkryt

Jak už bylo uvedeno výše, situace ve které se nebezpečný pachatel zdráhá opustit úkryt, je situace pro zakročující příslušníky velmi náročná. Ať to už je ve fázi výcviku a přípravy na takovou situaci, nebo poté v konkrétní situaci v reálném životě. Zakročování v této situaci také klade vysoké nároky na psychiku příslušníku, zejména co se týče stresu a nutnosti rychlého a správného uvažování a vyhodnocování situace. Proto je toto umožněno jen policistům, celníkům a vojenským policistům, kteří ještě často budou patřit ke specializovaným útvarům na tyto situace.

4.9.8 Zastavení dopravního prostředku

Podmínka pro zastavení vozidla, ve kterém pachatel svou bezohlednou jízdou ohrožuje ostatní osoby, je opět svěřena jen úzkému okruhu příslušníku ozbrojených sborů, konkrétně policistům, celníkům a vojenským policistům. Opět jsou důvodem vysoké požadavky na vyhodnocení situace a následků použití zbraně. V situaci kdy bezohledný řidič projíždí městem nebo po dálnici vysokou rychlostí (často se bude jednat právě o tuto situaci), je vysoké riziko nezvládnutí řízení vozidla samotným řidičem a případné způsobení škod, kdy majetkové škody jsou v tomto případě to nejméně závažné. Střelbou a zásahem do kol ujíždějícího vozidla je způsobena ztráta možnosti řádně mít vozidlo pod kontrolou a riziko nezvládnutí takového vozidla se ještě zvětšuje. Proto je opět tato podmínka uvedena v ZPol, Cel a ZoVojPol.

4.9.9 Neuposlechnutí příkazu směřující k zajištění bezpečnosti konkrétních osob ze strany osoby, proti níž byl použit donucovací prostředek hrozba namířenou zbraní či varovný výstřel.

Uvedené donucovací prostředky lze řadit mezi speciální donucovací prostředky, protože pouze až po těchto lze zbraň ve skutečnosti použít. Sice je několikrát uvedeno, že všechny donucovací prostředky mají být použity, pokud to povaha situace dovoluje, ale hrozba namířenou zbraní či varovný výstřel jsou zvláštní případy použití zbraně, jako donucovacího prostředku, pokud policista resp. celník opravdu použije těchto donucovacích prostředků, musí být srozuměn s tím, že ze zbraně vystřelí. Nadto využitím těchto prostředků dává pachateli možnost od upuštění od protiprávního jednání, kdy jej varuje, že opravdu bude použito mířené střelby proti takovému pachateli a možnost ukončit situaci bez ztráty života či zdraví.

Následující tabulka pro přehlednost rekapituluje, za kterých podmínek, která ozbrojená složka je oprávněna použít zbraň.

	ZoOS	ZPol	Měst. Pol.	CelZ	ZoVsJs	Zprav. Služ.	VP
Nutná obrana	X	X	X	X	X	X	X
Krajní nouze		X	X	X		X	X
Použití zbraně k zabránění útěku	X	X	X	X	X		
Použití zbraně k obraně či ochraně objektu	X	X		X	X		X
Použití zbraně k odvrácení útoku zvířete proti osobám	X	X		X			
Odpor pro zmaření zákroku		X		X	X		
Zdráhání se opustit úkryt		X		X			X
Zastavení dopravního prostředku		X		X			X
Neuposlechnutí příkazu		X		X			

5. Oprávněné použití zbraně a její vztah k nutné obraně

Oprávněné použití zbraně je velmi často vykládáno jen ve vztahu ozbrojených složek či sborů. Jak už bylo ale řečeno v podkapitole 4.1, považují za oprávněné použití zbraně ve formě sebeobranu dle zákona o zbraních. Tato kapitola bude tedy takovému použití zbraně věnována.

Zprvu se budu věnovat základnímu právu vlastnictví zbraně a podmínkám a způsobům jak oprávnění držet a nosit zbraň získat. Posléze se budu věnovat srovnáním práva na sebeobranu s právem na život a zdraví, nastínit zda práva případného útočníka mají požívat ochrany, a když, tak v jakém rozsahu.

5.1 Právo vlastnit zbraň

Je zřejmě nesporné, že zbraň je věc, je předmětem absolutních majetkových práv, kdy jejich výkon garantuje čl. 11 LZPS, tedy *každý má právo vlastnit majetek* a vykonávat vlastnické právo. Z uvedeného lze snadno usoudit, že každému občanovi je zaručeno vlastnit a používat zbraň. Při odborných vyjádřeních se objevují názory na to, že vztahovat vlastnictví zbraně pomocí majetkových práv v LZPS je *demagogické*,⁵⁸ jiní uvádějí opačný názor, „že stát nemá právo slušného občana k ničemu opravňovat [...] k jakékoliv činnosti nepotřebuje žádným způsobem nějaké povolení či oprávnění od státu.“⁵⁹

Na druhou stranu stát má za úkol garantovat svým občanům bezpečí a pořádek. Aby mohl tyto garance splnit, vytvořil soubor pravidel chování – právní řád. Principem právního řádu je dobrovolné vzdání se možnosti naprosté volnosti chování za získání ochrany od státu. Díky tomu, že zbraň je ve své podstatě nebezpečný nástroj, stát si přisvojil právo opravňovat držení zbraně osobami, které sám uzná za vhodné. Tato konstrukce vyplývá z toho, že stát by nebyl schopen garantovat bezpečí občanů, pokud by nereguloval vlastnictví zbraně. Toto lze demonstrovat na podmínkách, za kterých lze zbraň získat jako spolehlivost či zdravotní způsobilost.

---

⁵⁸ NOVOTNÝ, František. Právo na sebeobranu. Vyd. 1. Praha: LexisNexis CZ, 2006, 68 s. Knihovnička LexisNexis. ISBN 80-86920-10-0, podle OSMANČÍK O., Střelné zbraně – abdice nebo restrukce? Sborník referátů ze semináře konaného dne 15.12.1993. Policejní akademie ČR. Praha 1995.

⁵⁹ NOVOTNÝ, František. Právo na sebeobranu. Vyd. 1. Praha: LexisNexis CZ, 2006, 68 s. Knihovnička LexisNexis. ISBN 80-86920-10-0

Dle mého názoru je míra regulace držení zbraní jedno z měřítek svobody a demokracie společnosti. Na vlastnictví zbraně občany státu lze pohlížet jako na pojistku proti zvláštní státní moci. Dle čl. 23 LZPS mají občané právo postavit se na odpor proti každému, kdo by odstraňoval demokratický řád lidských práv a základních svobod, založený Listinou, jestliže činnost ústavních orgánů a účinné použití zákonných prostředků jsou znemožněny. Pokud stát postupem času více a více omezuje právo vlastnit zbraně, omezuje tím občanům případnou exekuci práva postavit se na odpor. Názorným příkladem budiž totalitní režimy nejen v Evropě. Například nacistické Německo zavedlo zákony, kdy zbraň mohli vlastnit pouze příslušníci ozbrojených sborů či prověřeni členové NSDAP. To proto, aby byly zmenšeny prostředky pro vedení odporu, resp. aby byl případný odpor občanů totalitního státu snadno potlačen. Proto je tedy každý stát tak svobodný a demokratický, jak jsou svobodné jeho zákony pro nabývání a držení zbraní a dle mého názoru by každý občan měl zbystrit, pokud se stát snaží tyto možnosti omezovat. Argumentace, že zbraně jsou nebezpečné a že v moderním a bezpečném státě zbraně nejsou potřeba, zkrátka neobstojí. Zbraně nejsou nebezpečné a zbraně nezabíjejí. Zbraň vystřelí jen a pouze na základě jednání člověka. A i přes existenci případů střelby některých jedinců, by stát ostatním občanům neměl vůbec bránit v držení a případně i nošení zbraně.

5.2 Nabývání a držení zbraně

Stát reguluje držení zbraní prostřednictvím zákona č. 199/2002 o střelných zbraních a střelivu (dále jen „ZZbr“) kdy konkrétně odst. 1 stanoví že: *tento zákon upravuje kategorie střelných zbraní (dále jen „zbraně“) a střeliva, podmínky pro nabývání vlastnictví, držení, nošení a používání zbraní nebo střeliva, práva a povinnosti držitelů zbraní nebo střeliva, podmínky pro vývoz, dovoz nebo tranzit zbraní nebo střeliva a pro provozování střelnic, provádění pyrotechnického průzkumu, provozování informačních systémů v oblasti zbraní a střeliva, sankce a výkon státní správy v oblasti zbraní a střeliva, provozování střelnic a provozování a provádění pyrotechnického průzkumu.*

Držení zbraně či střeliva znamená dle § 2 odst. 1 mít zbraň nebo střelivo uvnitř bytových nebo provozních prostor nebo uvnitř zřetelně ohraničených nemovitostí se souhlasem vlastníka nebo nájemce uvedených prostor nebo

nemovitostí. Zákon dále stanoví, že každý kdo má zbraň je povinen mít zbraň nenabitou náboji v zásobníku nebo v nábojové schránce. Dále nesmí být náboj v nábojové komoře zbraně a vždy ji mít uzavřenou v obalu za účelem jejího přemístění. Tento zákaz je z důvodu bezpečnosti při případnému selhání zbraně nebo při případné neodborné manipulaci s ní. Pokud není náboj v komoře, nebo zbraň není vůbec nabitá, nemá z objektivního hlediska nebezpečnou povahu, nemůže vystřelit a tudíž ani nikoho zasáhnout. Odst. 2 pak umožňuje zbraň nosit při sobě.

Samotné nabývání zbraně je upraveno § 8 ZZbr: *Nabývat do vlastnictví, s výjimkou dědění (§ 66), a držet nebo nosit zbraň nebo střelivo může pouze ten, kdo je držitelem zbrojního průkazu nebo zbrojní licence, pokud tento zákon nestanoví jinak.* Zde již vidíme konkrétní nástroj pro regulaci držení zbraně. Zákonodárce zavádí omezení, že pouze osoba, která je držitelem oprávnění může držet resp. nosit zbraň. Zákonodárce si byl vědom, že zbraně se používají pro různé účely, proto dle účelu vytvořil skupiny zbraní. Výjimku může tvořit případný přechod vlastnických práv při dědickém řízení, dle stanoviska Ministerstva vnitra ze dne 18. prosince 2012⁶⁰ se provede, pokud je v souboru dědictví zbraň, uložení zbraně u soudu nebo jiného schovatele společně se zbrojním průkazem. Vhodným schovatelem by také mohl případně být dědic nebo i blízký příbuzný dědice, který je držitelem zbrojního průkazu ke skupině, do které spadá zbraň ze souboru dědictví. Po pravomocném rozhodnutí o skončení dědictví, má dědic následně dle § 66 ZZbr dvouměsíční lhůtu podat žádost o vydání zbrojního průkazu, pokud tak neučiní má povinnost postupovat dle § 64, kdy má možnost převést vlastnictví zbraně na jiného oprávněného držitele, požádat policii o povolení ke znehodnocení nebo zničení zbraně nebo předat zbraň podnikateli v oboru zbraní za účelem jejího prodeje či úschovy.

5.2.1 Kategorie zbraní

Kategorie zbraní jsou uvedeny v § 3-7 ZZbr. Zbraně kategorie A jsou zbraně vojenské, veškeré zbraně samočinné, záměrně skryté či zákeřné a jde o takové zbraně, které nelze identifikovat při kontrole osob pomocí detekčních a

---

⁶⁰ Stanovisko k postupu při úmrtí držitele zbraně. In: GunLex: Sdružení na ochranu práv majitelů zbraní [online]. 2013 [cit. 2015-03-20]. Dostupné z: <http://gunlex.cz/domu/31-zbrane-a-legislativa/stanoviska-statu/687-stanovisko-k-postupu-pri-umrti-drzitele-zbrane>

rentgenových přístrojů. Již v kapitole o nutné obraně bylo uvedeno, že střelná nástražná zařízení také patří také do této kategorie a konečně ji doplňují zbraně s vestavěnými tlumiči zvuku výstřelu, resp. s vestavěnými laserovými zaměřovači.

Zbraně kategorie B jsou krátké jednoranové nebo samonabíjecí zbraně, typicky pistole či revolvery. Pak dlouhé samonabíjecí zbraně, jejichž zásobník nebo nábojová schránka a nábojová komora mohou dohromady pojmout více než 3 náboje nebo dlouhé samonabíjecí zbraně, jejichž zásobník nebo nábojová schránka a nábojová komora nemohou dohromady pojmout více než 3 náboje a u nichž je podávací ústrojí odnímatelné, anebo u nichž není zaručeno, že nemohou být přeměněny běžně dostupnými nástroji na zbraně, jejichž zásobník nebo nábojová schránka a nábojová komora mohou dohromady pojmout více než 3 náboje. Typicky jde o pušky na samonabíjecím či opakovacím principu

Kategorie C vymezuje veškeré ostatní zbraně, které nejsou zahrnuty v popisu zbraní kategorie B, zejména plynové zbraně, u nichž kinetická energie střely na ústí hlavně je vyšší než 16 J.

Poslední kategorií zbraní jsou zbraně kategorie D, jimiž jsou zbraně historické. Jejich mechanismus výstřelu je založen na principech doutňákových, kolečkových, křesadlových nebo perkusních zámkových systémů a zbraně plynové dosahující energie výstřelu podle typu střeliva od 7,5 J do 16 J (typicky sportovní vzduchové pistole či pušky) a mechanické zbraně, kdy jejich napínací síla přesahuje sílu 150N (typicky lovecké kuše). A také sem spadají všechny zbraně neuvedené v kategoriích A až C.

Zbraně kategorie A až na výjimky je zakázáno držet nebo nosit. Výjimka je udělena a držení zbraně je povoleno pro sběratelské nebo muzejní činnost. Pro ochranu a střežení mimořádně nebezpečných či cenných zásilek. Držení zbraně skupin B a C je naopak povoleno na základě získání zbrojního průkazu. Naopak pro zbraně kategorie D není potřeba žádného zvláštního povolení, jediným kritériem je zde věk vyšší než 18 a svéprávnost.

Ke skupinám zbraní vytvořil dále zákonodárce skupiny zbrojních průkazů podle účelu, ke kterému bude osoba zbraň používat. Skupina A je pro sběratelské účely, skupina B jsou sportovní účely (spory jako biatlon či sportovní střelba), C je oprávnění pro lovecké účely. Skupina D již byla zmíněna výše u oprávněného

použití zbraně strážníkem obecní policie, jedná se o držení zbraně k výkonu zaměstnání či povolání. Velmi podstatnou skupinou je skupina E – ochrana zdraví a života nebo majetku. Okrajovou skupinou je pak skupina F, což je skupina pro provádění pyrotechnického průzkumu.

5.2.1 Podmínky pro vydání zbrojního průkazu

Stát reguluje a kontroluje držení zbraní tím, že určuje podmínky pro takové držení. Základními podmínkami je místo pobytu na území České republiky. Touto podmínkou je zaručena kontrola zbraní, které drží osoby odlišné státní příslušnosti. Pokud by tato podmínka nebyla uvedena v zákoně, stát by ztratil podstatnou část kontroly nad držením zbraní. Mohlo by totiž docházet k tomu, že by cizozemec získal oprávnění držet zbraň, ale stát by neměl přehled o jeho pobytu a bylo by problematické s takovou osobou případně zahájit správní řízení a v konečném důsledku například odebrání zbraně.

Další podmínkou je předepsaný věk pro jednotlivé skupiny zbrojních průkazů, pro skupiny A, D, E nebo F je třeba, aby žadatel o vydání zbrojního průkazu dosáhl věku 21 let. Pro skupiny B a C je třeba věku 18 let, kdy lze udělit výjimku pro osobu mladší 18 let ale zároveň starší 15 let, pokud je členem občanského sdružení zabývajícího se sportovní činností podle národních nebo mezinárodních pravidel a řádů a součástí této činnosti je střelba, jsou-li splněny ostatní podmínky pro jeho vydání (§ 19 odst. 3 ZZbr).

Další podmínkou je způsobilost k právním úkonům, dnes tedy již osoba plně svéprávná a osoba zdravotně způsobilá. Zdravotní způsobilost je definována § 20 ZZbr. Zdravotní způsobilost potvrzuje lékař na základě lékařské prohlídky. Tento může také zvážit a nařídít popřípadě i psychologické vyšetření. V souvislosti s incidentem střelce v Uherském Brodě v březnu roku 2015 se začalo uvažovat o zařazení psychologických testů jako povinné součásti zdravotní způsobilosti. Důvodem byl právě psychické důvody, které stály za vznikem incidentu. Dle mého názoru by toto komplikovalo získání zbraně jen o další formalitu. Protože posudek zdravotní způsobilosti vydává praktický lékař žadatele, tento by měl svého pacienta znát natolik, aby mohl případně vyhodnotit, zda jsou psychotesty nutné či nikoliv. Pokud by chtěl člověk spáchat trestný čin se zbraní, ale bránilo by mu opatření zbraně absolvování psychotestů, věřím, že by si

zbraň opatřil nelegálním způsobem. Výsledkem by bylo tedy neúměrné zatížení žadatelů, kteří by neměli problém zbraň získat, a na druhé straně by to nepřineslo sebemenší překážku lidem, kteří by nesplňovali psychologický profil pro získání zbraně.

Další podmínkou je odborná způsobilost. Jedná se o zkoušky z teoretických znalostí, kdy se prokazuje znalost zákona o zbraních, nauka o zbraních a střelivu a zdravotnické minimum, a ze zkoušek praktických dovedností skládající se ze zjištění znalostí bezpečné manipulace se zbraní a střelivem a následně střelby na pevný cíl.

Osoba žádající o vydání zbrojního průkazu musí být taktéž bezúhonná. Bezúhonnost je jedna z nejdůležitějších podmínek pro získání zbrojního průkazu. Důvodem je právě ochrana společnosti před jedinci, kteří spáchali trestný čin. Jednak je zde výchovný efekt pro trestaného jedince a jednak z důvodu recidivy, kdy spáchání trestného činu za pomoci zbraně má pro společnost velký faktor nebezpečnosti. Z toho důvodu zabírá zakotvení bezúhonnosti velký rozsah.

Bezúhonná osoba je dle § 22 ZZbr taková osoba, která nebyla uznána pravomocně odpovědná za trestné činy proti republice a trestné činy terorismu, nebo nespáchala trestný čin obecného ohrožení, nebo trestné činy, kdy jejich účelem bylo zmocnit se některého z prostředku dopravy, a dále z trestného činu vraždy nebo genocidy. Dále za bezúhonnou osobu se považuje ta osoba, která nebyla odsouzena k trestu odnětí svobody v délce trvání od pěti do dvanácti let, včetně dále výjimečného trestu nebo nespáchala trestný čin se zbraní, kdy trest odnětí svobody převyšoval pět let a od skončení trestu uplynulo více než dvacet let. Dále je bezúhonná osoba taková, která nespáchala úmyslný trestný čin výše neuvedený, jestliže uplynulo více než deset let, kdy trest odnětí byl stanoven na dva roky nebo pět let, jestliže trest odnětí svobody přesahoval dva roky a dále uplynulo pět let, jestliže trest odnětí svobody nepřesahoval dva roky. Za bezúhonnou osobu se považuje také ta osoba, u které plynuly alespoň 3 roky, jestliže bylo upuštěno od potrestání, podmíněně upuštěno od potrestání s dohledem, upuštěno od uložení trestního opatření mladistvému anebo podmíněně upuštěno od uložení trestního opatření mladistvému nebo byla sice vyslovena vina, ale nebyl uložen trest v trestním řízení. O bezúhonnost osoba přijde, pokud spáchala trestný čin spáchaným z nedbalosti za porušení povinností v souvislosti s

držením, nošením nebo používáním zbraně nebo střeliva, pokud od právní moci rozsudku neuplynuly alespoň 3 roky. Bezúhonnost se prokazuje výpisem z rejstříku trestů, který si obstarává při podání žádosti policie.

Na spolehlivost osoby lze nahlížet jako na mírnější formu bezúhonnosti. Stát na základě zákonem daných podmínek zjišťuje, zda osoba, které má udělit oprávnění nemá delikventní sklony v oblasti občanského života.

Spolehlivá je pak dle § 23 ZZbr. taková osoba, proti které nebylo vedeno trestní řízení a bylo pravomocně zastaveno nebo bylo rozhodnuto od upuštění od potrestání či podmíněné odložení návrhu na potrestání. Dále taková osoba, která prokazatelně nepožívá nadměrně alkoholické nápoje nebo návykové látky a zároveň taková osoba nesmí spáchat přestupek na úseku zbraní a střeliva, výbušnin, ochrany před alkoholismem a jinými toxikomaniemi proti bezpečnosti a plynulosti provozu na pozemních komunikacích, a dále proti občanskému soužití, veřejnému pořádku či na úseku obrany ČR, přestupek proti veřejnému soužití, přestupky proti majetku nebo na úseku zemědělství, myslivosti a rybářství tím, že úmyslně neoprávněně zasáhl do výkonu práva myslivosti nebo do výkonu rybářského práva anebo úmyslně lovil zvěř nebo chytil ryby v době hájení.

Pokud tedy osoba splňuje výše uvedené podmínky a složí jak praktickou tak teoretickou část zkoušek k prokázání odborné způsobilosti stane se pak držitelem zbrojního průkazu pro skupiny, o které požádala.

5.2.2 Povinnosti držitele zbraně

Stát má po celou dobu, kdy je osoba držitelem zbrojního průkazu, možnost držitele kontrolovat. Prostředkem takové kontroly jsou právě povinnosti držitele zbrojního průkazu. Tyto povinnosti jsou stanoveny pro zajištění bezpečnosti, jak samotných držitelů zbraní, tak i dalších osob.

Každý držitel zbraně je tedy povinen dbát zvýšené opatrnosti při zacházení se zbraní a zbraně zabezpečit. Zabezpečení zbraně je uvedeno v § 58 ZZbr., kdy je povinný držitel zbraně mít ji pod neustálou kontrolou a zbraně musejí být řádně uloženy. Pokud je osoba držitelem zbraní v nejvyšším počtu dvou kusů kategorie zbraní B a/nebo C, má povinnost je zabezpečit proti zneužití, ztrátě a odcizení. Pokud je osoba držitelem více než zbraní deseti kusů, musí držitel tyto zbraně uložit do certifikovaného trezoru a při větším množství než 20 kusů zbraní, je

držitel povinen mít zabezpečenou místnost, samostatný objekt či komorový trezor. Se zabezpečením zbraně souvisí také zabezpečení zbrojního průkazu proti ztrátě či odcizení a také dodržovat podmínky přechovávání a skladování střeliva, střelného prachu a zápalek, aby nemohlo dojít k případnému selhání při výstřelu.

5.2.3 Oprávnění držitele zbraně

Oprávnění držitele zbraně se vždy odvíjí od skupiny uvedenou ve zbrojním průkazu. Toto je opět garance státu pro zachování bezpečí. Nelze říct, že jsem způsobilý pro držení a nošení zbraně, takže mohu mít zbraně pro všechny účely. Tato oprávnění nalezneme v § 28 ZZbr.

Držitel zbrojního průkazu skupiny A, tedy pro sběratelské účely může držet zbraně kategorie, A pokud mu byla na ně udělena výjimka, zbraň kategorie B, pokud k ní má příslušné povolení.

Držitel zbrojního průkazu skupiny B nebo C, tedy pro sportovní nebo lovecké účely je oprávněn podle účelu užívání nabývat do vlastnictví a držet, popřípadě nosit zakázaný doplněk zbraně, na který mu byla udělena výjimka, sportovní nebo loveckou zbraň kategorie B, na kterou mu bylo vydáno povolení, nebo sportovní nebo loveckou zbraň kategorie C; tuto zbraň může nosit pouze na střelnici nebo v místech, kde je k tomu oprávněn podle zvláštního právního předpisu.

Držitel zbrojního průkazu skupiny D, pro výkon povolání, je oprávněn při výkonu zaměstnání nebo povolání nosit nebo držet zbraň kategorie A, B nebo C, na kterou má jeho zaměstnavatel vydán průkaz zbraně k účelům, pro které byla vydána zbrojní licence; k této zbrani je oprávněn držet nebo nosit i střelivo.

A konečně držitel zbrojního průkazu skupiny E, pro ochranu života, zdraví a majetku je oprávněn držet zbraně kategorie B nebo C, jestliže pro ně mu bylo vydáno povolení.

5.3 Právo na sebeobranu zbraní

„Každý občan práv se postavit na odpor každému, kdo by ohrožoval lidská práva a základní svobody, které jsou deklarovány v ustanoveních Ústavy České republiky a v Listině základních práv a svobod.“⁶¹ Základními práv jsou právo na

---

⁶¹ NOVOTNÝ, František. Právo na sebeobranu. Vyd. 1. Praha: LexisNexis CZ, 2006, 4 s. Knihovnička LexisNexis. ISBN 8086920100.

život, nedotknutelnost osoby a jeho soukromí, osobní svoboda, právo vlastnit majetek a dál se považuje obydlí každého občana za nedotknutelné. Účelem ústavního pořádku je garance moderního, demokratického a svobodného státu. Dalším zdrojem práva na obranu je Úmluva o ochraně lidských práv, která garantuje právo na život, resp. takové právo musí být chráněno zákonem. Nikdo nesmí být zbaven života, kromě výkonu soudem uloženého trestu (čl. 2 odst. 1) Zbavení života se nebude považovat za způsobené v rozporu s výše uvedeným článkem, jestliže bude vyplývat z použití síly, které není více než zcela nezbytné, při obraně osoby proti nezákonnému násilí (čl. 2 odst. 2 písm. a/).

Tyto uvedené práva se dostávají do konfliktu v momentě, kdy dochází k napadení útočníkem a při obraně obětí. Útočník má často za cíl získat majetkový nebo jiný prospěch na oběti, jejím cílem je oběť připravit o život či způsobit újmu na zdraví. Naopak cílem oběti je, se takovému útoku ubránit. Mým cílem je se zaměřit na právo na sebeobranu při porovnání ústavním pořádkem garantovaných práv právo na život a zdraví útočníka (stejně jako každé jiné osoby) a právo na ochranu majetku a vybudovaných hodnot, potažmo ochranu rodiny, jejího zdraví a života.

Často diskutovaným problémem a tvrzeným názorem je, že útočník by neměl požívat žádné ochrany práv a měl nést všechny důsledky, které svým jednáním vyvolal, potažmo, že úprava nutné obrany je nedostatečná. Dle mého názoru, který vychází i z demokratického pojetí společnosti, mají všichni občané stejná práva a stejné povinnosti za jakékoliv situace. Nelze spravedlivě požadovat, aby útočník v době delikventního jednání přestal požívat ochrany základních práv a svobod. Žádný občan není nadán pravomocí k tomu seznat, zda je útočník vinen či ne, tato pravomoc a síla náleží pouze státu. A pouze stát může zákonným způsobem omezit základní lidská práva.

Na druhou stranu je třeba také říci, že útokem útočník porušuje základní práva oběti, ať už majetková, nedotknutelnost obydlí nebo práva na osobní svobodě. Proto stát dává v době vedení útoku obětem institut nutné obrany. Jak už bylo uvedeno v kapitole o nutné obraně, její princip, resp. její nepřiměřenost nespočívá v tom, které hodnoty v rámci útoku napadány, ale jak je veden útok, s jakou intenzitou, jakou osobou a pomocí jakých nástrojů. K tomu se právě porovnává, jakým způsobem se oběť brání. Pokud se zaměříme na vedení

sebeobranu prostřednictvím střelné zbraně, „je střelná zbraň bezesporu nejúčinnější prostředek obrany. Avšak zároveň prostředek nejšetrnější. Tyto dvě věty nejsou vůbec v rozporu. Stačí mnohdy jen pohrozit zbraní. Když to nestačí, může následovat varovný výstřel. To by mělo útočnicka odradit. Výhodou střelné zbraně je, že obránce může zachovat bezpečnou vzdálenost od útočnicka.“⁶²

Dle rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR, „není vyloučeno posoudit stav nutné obrany jednání osoby, které reaguje na fyzický útok neozbrojeného pachatele opakovaným použitím střelné zbraně, přičemž dojde k usmrcení útočnicka.“⁶³ Velmi problematickou částí použití zbraně k nutné obraně, je ve chvíli kdy útočník, např. při krádeži na cizím pozemku, kdy je zloděj vyrušen a dá se na útěk. Pokud ničeho nevzal a i přesto majitel pozemku použije zbraň a „útočnicka“ zasáhne, bude se s největší pravděpodobností jednat o ublížení na zdraví. Pokud ale útočník se zmocní věci majitele a až poté se dá na útěk, přičemž majitel použije opět zbraně a opět útočnicka zasáhne, bude se jednat o nutnou obranu. Příklad s podobným skutkovým stavem je uveden v monografii i *Trestní právo hmotné*, kdy pokladník odnášel tržbu ve výši 520.000,- Kč a byl přepaden a oloupen, kdy útočník hrozil smrtí za použití zbraně, v tomto případě nože. Poškozený peníze odevzdal a útočník se dal na útěk s penězi. Poškozený po chvíli vytáhl zbraň a na útočnicka vystřelil, kdy mu způsobil těžkou újmu na zdraví. Dle řešení toho příkladu na straně 274 zmíněné monografie, jednal poškozený v rámci nutné obrany, proto, že útočník kořist ještě zcela *neodstranil ze sféry dispozice*“ poškozeného, ten tedy oprávněně použil zbraň v rámci nutné obrany.

Častým názorem laické veřejnosti je, že srovnávají právě výši způsobené škody, tedy to co bylo předmětem útoku, s tím jakým způsobem jej bránili a od toho odvozují přiměřenost. Tato konstrukce nás zavádí k prvkům krajní nouze a je dle mého názoru krokem zpět. Protože, kdybychom poměřovali přiměřenost nutné obrany s napadenými hodnotami, v důsledku by znamenalo použití nejen střelné zbraně, ale všech prostředků obrany, které by vedly k usmrcení útočnicka jako excesivní jednání a s tím se nelze ztotožnit.

---

⁶² NOVOTNÝ, František. Právo na sebeobranu. Vyd. 1. Praha: LexisNexis CZ, 2006, 4 s. Knihovnička LexisNexis. ISBN 8086920100.

⁶³ NOVOTNÝ, Oto, Tomáš GRIVNA, Pavel ŠÁMAL a Rudolf VOKOUN. Trestní právo hmotné, judikatura k obecné i zvláštní části. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2010-2012, 89 s. ISBN 978-80-7357-509-0.

6. Úprava držení zbraní, nutné obrany a oprávněného použití zbraně v právu USA

Spojené státy americké a jejich úprava ohledně nutné obrany a obecně o držení zbraní je velmi častým příkladem, ať už negativní části populace ohledně držení zbraní, či naopak části populace, která je zastáncem držení zbraní. Základem práva držet zbraň v USA je tzv. Druhý dodatek ústavy. Ten říká: „*Správně stabilizované milice jsou nezbytné pro bezpečný a svobodný stát, právo občanů na držení a nošení zbraně nesmí být porušováno.*“ (překl. autora). Ústava tedy zaručuje každému občanovi USA držet a nosit zbraň přičemž, nesmí být toto právo žádným způsobem omezováno. Nicméně se vzrůstajícím vývojem zbraní a v době prohibice došlo k rozšíření násilných trestných činů se zbraní. Proto byl v roce 1934 vydán tzv. *National firearms act*. Jeho princip spočíval v uvalení daně na výrobce a obchodníky se zbraněmi a zároveň byla zavedena povinnost registrace daní, kterou mělo na starosti ministerstvo financí.⁶⁴ Tento zákon nicméně nebyl perfektní. Díky tomu, že pokud chtěl vlastník neregistrované (a tudíž nelegálně držené) zbraně, zbraň registrovat, úřady na základě toho mohli trestně stíhat držitele zbraní. Osoba pak díky tomu, že chtěla postupovat v souladu se zákonem, proti sobě opatřila důkazy pro stíhání za jiný trestný čin. Tedy jednání, které je proti zásadám trestního práva a zákon se tak stal díky rozhodnutí Nejvyššího soudu z roku 1934 nevymahatelný. V roce 1968 byla tato vada zhojena odstraněním požadavku registrace zbraně, která již byla ve vlastnictví nějaké osoby, a dále bylo ustanoveno, že se zakazuje použít jako důkazní prostředek jakékoliv informace spjaté s registrací nebo s žádostí o registraci zbraně.

Dalším krokem regulace zbraní bylo vydání zákona o kontrole zbraní, tzv. Gun Control Act (dále jen „GCA“) v roce 1968. Tento zákon platí dodnes a je základním předpisem ohledně držení a kontrole zbraní. Na něj navazují další předpisy, ty ale pro potřeby této práce nejsou podstatné. Tento zákon tvoří základní podmínky pro prodej a držení zbraní. Dle tohoto zákona je zakázáno prodat zbraň nezletilé osobě. Zbraň nesmí být prodána osobě, proti níž je vedeno trestní řízení a hrozí jí trest odnětí svobody v době trvání jednoho roku a déle. Je

---

⁶⁴ National Firearms Act. In: Alcohol, Tobacco, Firearms [online]. [cit. 2015-03-20]. Dostupné z: <https://www.atf.gov/content/firearms/firearms-industry/national-firearms-act> (překlad autora)

osoba považována za uprchlíka. Jedná se o osobu užívající dlouhodobě návykové látky. Zbraň nesmí být prodána osobě, která trpí psychickou nemocí, nebo byla hospitalizována v psychiatrické nemocnici. Osobě, která je na území USA nelegálně nebo byla zbavena poct a hodností a propuštěna z armády, také nesmí být prodána zbraň. A dále také osobě, která se zřekla občanství USA nebo je v režimu soudního zákazu přiblížení, anebo je odsouzena za přečin domácího násilí.

Občan spojených států tedy musí při koupi zbraně, zbraň registrovat a nesmí být osobou s výše uvedenými vlastnostmi. Oproti úpravě českého práva je možnost opatřit si zbraň mnohem jednodušší. Na druhou stranu nutno dodat, že státy samotné mohou různě definovat zbraně a tím obecně regulovat jaké zbraně se mohou prodávat a jaké si občané mohou legálně opatřit

6.1 Nutná obrana v rámci práva USA

Základním zákonem zakotvující úpravu nutné obrany je tzv. Modelový trestní zákoník z roku 1962. (Model penal code). Nutná obrana je rozdělena na použití síly v sebeobraně a na použití síly na obranu majetku.

6.1.1 Sebeobrana

Sebeobrana je takové použití síly proti jiné osobě, se pokud má za to, že použití takové síly je nezbytně nutné pro ubránění se proti deliktnímu jednání druhé osoby za konkrétních okolností (*pozn. překlad autora*).⁶⁵ Kdy se nejedná o sebeobranu je v případě bránění se zatčení příslušníka bezpečnostních složek, a to i v případě, že takové zatčení je protiprávní. Dále pokud se osoba nachází na cizím pozemku a vlastník takového pozemku jej donucuje silou k jeho opuštění. To neplatí, pokud osobou na pozemku je příslušník bezpečnostních sborů za účelem výkonu povinnosti, resp. proti osobě, která takovému příslušníku asistuje. Dále se za sebeobranu považuje, byla osoba protizákonně vykázána z pozemku a snaží se o návrat, resp. v případě, že použití takové síly je nutné k ubránění se před smrtí či těžké újmě na zdraví.

Dále pokud se osoba svým jednáním snaží předejít smrti, těžké újmě na zdraví, únosu a znásilnění, nejedná se o sebeobranu, když osoba záměrně

---

⁶⁵ DIX, George E a M SHARLOT. Criminal law: cases and materials. 2d ed. St. Paul: West Pub. Co., 1979, xxxix, 634s. ISBN 0829920560

vyprovokuje útok, kterému se brání tím, že způsobí smrt nebo těžkou újmu na zdraví, nebo když osoba ví, že se může použití síly vyhnout útekem nebo se vzdáním svých věcí a spolupracováním s útočníkem, a to kromě těchto podmínek. Osoba není povinna utéci z vlastního domova či obydlí, resp. z místa zaměstnání pokud není útočník také v místě práce či obydlí. Dále pokud příslušník bezpečnostních sborů používá síly k vynucení práva a ke splnění povinností.

6.1.2 Obrana majetku

Použití síly k ubránění majetku je vyvinující jestliže, obránce má za to, že takové užití síly je nezbytné, pokud k zabránění vstupu na pozemek nebo k zamezení protizákonného odejmutí věci, za předpokladu že je nejsou dány pochybnosti o vlastnictví k takovým věcem obránce nebo pokud se obránce snaží vstoupit nebo vrátit na svůj pozemek, resp. zmocnit se svých odebraných věcí.

Síla musí být použita v době činu nebo jen těsně krátce po činu nebo obránce věří, že osoba, která má ve svém držení soubor věcí k nim nepoživá vlastnická práva nebo v případě pozemku, pokud by doba pro rozhodování soudu o navrácení pozemku znamenalo značnou újmu.

Použití síly je nezákonné pokud obránce nevyzve útočníka od zdržení se svého jednání, resp. rušení vlastnictví. To neplatí, pokud by výzva byla zjevně neúčinná nebo by se výzvou obránce vystavil nebezpečí nebo by bylo způsobeno podstatné poškození majetku.

Dále vlastník pozemku nesmí požadovat opuštění pozemku od osoby, jestliže by to takovou osobu vystavilo přímému nebezpečí těžké újmy na zdraví.

Dále modelový trestní zákoník umožňuje použití nástražných zařízení za předpokladu, že zařízení není zkonstruováno tak aby způsobilo těžkou újmu na zdraví či smrt, je použití takového zařízení rozumné za konkrétních okolností a takové zařízení je sestrojeno za účelem obrany majetku, přičemž je dáno rozumným důvodem případným útočníkům na vědomí přítomnost takového zařízení.

6.1.3 Srovnání úprav

Z výše uvedeného je patrné že české právo nutnou obranu pojímá zcela odlišně. Dokonce si dokážu tvrdit, že institut nutné obrany v českém právu

zahrnuje naprosto odlišné situace a je konstruováno zcela jinak, než jak ji pojímá úprava USA.

Prvním odlišujícím prvkem je vůbec rozdělení na sebeobranu a obranu majetku. Zde je vidět přímý vztah předmětu útoku a způsobem obrany, tedy právo USA neřeší jen a pouze přiměřenost proti útoku, ale také řeší co je cílem útoku a za jakých podmínek lze tento cíl, resp. objekt ubránit.

Dále zakládá velkou řadu výjimek kdy se o sebeobranu nebo obranu majetku nejedná. Zde sice lze vidět podobnost s českým právem, jako příklad lze uvést, že o sebeobranu či nutnou obranu se nejedná, pokud se osoba brání zákroku policisty, byť by byl protizákonný. Co je význačným pozitivem úpravy USA je zakotvení doktríny *Můj dům, můj hrad*, o které jsem psal výše. Co považuji za negativum je nutnost používání přiměřenosti ve velké míře a subsidiarity, kdy pokud se jedná o útok na malé majetkové hodnoty, ale jakýmkoliv způsobem, je obránce nutný buď z konfliktu utéci, nebo se vydat na milost a nemilost útočníku.

6.2 Oprávněné použití zbraně v rámci práva USA

Oprávněné použití zbraně je v USA zakotveno prostřednictvím rozhodnutí Odvolacího soudu USA pro osmý obvod č.j. 547 F.2d 1007 z roku 1976, jedná se o případ *Mattis v. Schnarr*. Soud vycházel z pravidla *common law*, že bezpečností složky (dále jen „policisté“) jsou oprávněni použít smrtelnou sílu (rozuměj zbraň – pozn. autora) k zatčení pachatele zločinu, ale k zatčení pachatele přečinu. Dalším základním prvkem použití zbraně je, že lze použít zbraně proti pachateli, který svým jednáním ohrožuje zdraví a život oběti nebo se pachatel snaží uprchnout za pomoci střelné zbraně, resp. použít zbraně proti takovému pachateli, u kterého hrozí spáchání násilného zločinu, jestliže by nebyl předtím zadržen.

Odvolací soud seznal, že nikdo nemá právo vzít jiné osobě život, kromě státu za podmínek spravedlivého a zákonného rozsudku a má se za to, že život jednotlivce má větší váhu než zajištění bezpečnosti veřejnosti. Dále došel k závěru, že jsou protiústavní takové zákony, které dovolují absolutní použití zbraně vůči všem pachatelům trestných činů bez rozdílu. Stanovil, že policisté musí disponovat takovým úsudkem, že použití zbraně a způsobení smrtelných zranění je nejkrajnější prostředek, kterého by mělo být použito jen za podmínek, které krajně ohrožují policistu nebo samotnou společnost.

6.2.1 Srovnání úprav

Právo USA spočívá zejména na rozhodnutí soudů. Výše uvedené rozhodnutí Odvolacího soudu má tedy povahu závazného právního předpisu.

Pokud instituty oprávněného použití zbraně srovnáme, dojdeme k závěru, že oprávněné použití zbraně v USA je postaveno na základě základních lidských práv, konkrétně na základě práva na život. S tím, že nikdo není oprávněn vzít druhému život, kromě státu za zákonných podmínek. Z toho vyplývá, že použití zbraň a tím ohrozit život člověka je oprávněné jen a pouze tehdy, pokud pachatel sám ohrožuje život jiných lidí. Dalším fundamentálním prvkem je úsudek samotného policisty, kterému je kladena odpovědnost za vyhodnocení situace a reakce na ní.

Dle úpravy českého práva, samozřejmě stojí na psaném zákoně, je odlišujícím znakem, stanovené konkrétní situace, za kterých je policista či jiný příslušník ozbrojených sbor oprávněn použít zbraň. Nespornou výhodou našeho práva je její jednoznačnost a přehlednost. Na druhou stranu úprava USA má výhodu v tom, že více chrání základní právo všech lidí na světě a tím je právo na život.

7. Závěr

Prvním cílem, který byl stanovený v úvodu, byl výklad oprávněného použití zbraně, jeho znaky, případy a zejména pokus o systematiku. Mám za to, že výklad byl podán zevrubně, jasně a správně. Dále věřím, že výkladu se dostalo řádné systematiky a i některých zajímavých postřehů. Věřím, že podstatnou částí byl i výklad základů teorie o zbraních. K systematice a výkladu velmi pomohl i exkurs do teorie o okolnostech vylučujících protiprávnost, jak z obecného hlediska, tak z hlediska konkrétního, kdy došlo na výklad o krajní nouzi a nutné obraně. Bez jejichž pochopení by bylo značně komplikované podat přesný výklad oprávněnému použití zbraně.

Druhým cílem této práce byl výklad o oprávněnosti použití zbraně ve smyslu zákona o zbraních včetně použití zbraně k nutné obraně. Při tomto výkladu jsem došel k názoru, že právo vlastnit, držet a nosit zbraň je jedním z ochránců svobody a demokracie našeho státu. Zároveň, ale zastávám ten názor, že nesmí toto právo být využíváno extenzivně. K tomu ještě dodám, že úpravě vztahu mezi nutnou obranou za použití zbraně a právem na život velmi pomůže připravovaná novela, která zakotví doktrínu Můj dům, můj hrad.

Třetím cílem bylo porovnání úpravy českého práva s právem USA. Rád bych na tomto místě řekl, že jsem byl velmi překvapen odlišnou úpravou nejen od našeho práva, ale od vlastních představ, které jsem do té doby o právu USA o nutné obraně či oprávněném použití zbraně měl. Dodám jen, že každá úprava má své pro a proti, a nelze jednoznačně říci, která je výhodnější či lepší. U úpravy americké je správná ochrana práva na život v jakémkoliv případě, v české úpravě zase jeho jednoznačnost a systematičnost.

Přínosem tedy této práce považuji komplexnost a systematičnost výkladu oprávněného použití zbraně a také výkladu o držení zbraně dle zákona o zbraních. Za zajímavé a vhodné také považuji srovnání právní řádů České republiky a Spojených států amerických.

8. Seznam použité literatury

Právní předpisy:

- Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky
- Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod
- Zákon č. 119/2002 Sb., o střelných zbraních a střelivu (zákon o zbraních)
- Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon
- Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník
- Zákon č. 219/1999 Sb., o ozbrojených silách České republiky
- Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky
- Zákon č. 553/1991 Sb., o obecní policii
- Zákon č. 17/2011 Sb., o Celní správě České republiky
- Zákon č. 555/1992 Sb., o Vězeňské službě a justiční stráží České republiky
- Zákon č. 289/2005 Sb., o Vojenském zpravodajství
- Zákon č. 221/1999 Sb., o vojácích z povolání
- Zákon č. 220/1999 Sb., o průběhu základní nebo náhradní služby a vojenských cvičení a o některých právních poměrech vojáků v záloze
- Zákon č. 153/1994 Sb., o zpravodajských službách
- Zákon č. 154/1994 Sb., o Bezpečnostní informační službě
- Zákon č. 300/2013 Sb., o Vojenské policii a o změně některých zákonů (zákon o Vojenské policii)
- Zákon č. 341/2011 Sb., o Generální inspekci bezpečnostních sborů a o změně souvisejících zákonů
- Návrh změny v zákoně č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů Důvodová zpráva

Judikatura

- Rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky č.j. 6 Tdo 798/2008
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky č.j. 6 Tdo 339/2008
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky č.j. 8 Tdo 1623/2011

Odborná literatura

- KUCHTA, Josef. *Nutná obrana*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1999,
- GŘIVNA, Tomáš. *Trestní právo hmotné*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2010,
- ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 2012, xvi, 383 s. Velké komentáře.
- SOLNAŘ, Vladimír, Jaroslav FENYK a Dagmar CÍSAŘOVÁ. *Systém českého trestního práva: základy trestní odpovědnosti*. Vyd. 1., (jako *Základy trestní odpovědnosti* vyd. 2.). Praha: Orac, 2003
- NOVOTNÝ, František. *Právo na sebeobranu*. Vyd. 1. Praha: LexisNexis CZ, 2006, 44 s. Knihovnička LexisNexis
- *Slovník spisovné češtiny pro školu a veřejnost: s dodatkem Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy České republiky*. Vyd. 2., opr. a dopl., Dotisk 2001. Praha: Academia, 1998,
- MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika*. 2. přeprac. a dopl. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2004, xxiii,
- HRAZDÍRA, Ivo, Libor KOVÁRNÍK a František NOVOTNÝ. *Použití zbraně a zákon*. Vyd. 1. Praha: Eurounion, 2000,
- VANGELI, Benedikt. *Zákon o Policii České republiky: komentář*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2014, xxi, 233 s. Beckovy komentáře.
- VETEŠNÍK, Pavel a Luboš JEMELKA. *Zákon o obecní policii: komentář*. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck, 2009, xiii,
- KRATOCHVÍL, Vladimír. *Kurs trestního práva: trestní právo hmotné : obecná část*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2009, xxxvii,
- NOVOTNÝ, Oto, Tomáš GŘIVNA, Pavel ŠÁMAL a Rudolf VOKOUN. *Trestní právo hmotné, judikatura k obecné i zvláštní části*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika
- DIX, George E a M SHARLOT. *Criminal law: cases and materials*. 2d ed. St. Paul: West Pub. Co., 1979, xxxix,

Odborné články

- JAK SE BRÁNIT PROTI ÚTOČNÍKŮM?. [online].
- JOHN, Radek. Podaří se posílit právo na sebeobranu obětí před útočníky, kteří násilně vniknou do jejich příbytku?. In: *Security magazin* [online]. 17.9.2014, 2014
- KARÁSEK, David. Doktrína hradu: otázky a odpovědi. In: *Idnes.cz* [online]. 31.3.2014. 2014
- Zbraň. In: Wikislovník: slovníkový souputník svobodné encyklopedie Wikipedie [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001-2015, 8.9.2014
- MEČE A OSTATNÍ CHLADNÉ ZBRANĚ. Papírové helmy [online]. 2015
- Celkový přehled pistolí GLOCK. [online]. 2014
- Vybavení střelnými zbraněmi, použití zbraně. In: *Policie ČR* [online]. 2011
- National Firearms Act. In: *Alcohol, Tobacco, Firearms* [online].

9. Summary

This diploma thesis explains an Authorized use of the weapon and its relationship to self-defense. In introduction are given main tasks which I tried to accomplish. First of it is thorough explanation and systematization of authorized use of weapon and it's followed by interpretation of justification circumstances. Next chapter is dedicated to the term of weapon how are weapons divided, its basic construction and it's followed technical explanation about ammunition. This chapter also includes how each law about law enforcement units defines a weapon.

Following chapter gives explanation about Authorized use of the weapon by each of the law enforcement unit. In this chapter I think I successfully accomplish task about systematization.

Next chapter is about relationship between authorized used of weapon by civil actor and self-defense and explanation how to get permission to own and bear a weapon which conditions one must fulfill to get this permission.

Last chapter before conclusion is given to comparison between Czech law and U.S. law in matter of self-defense and authorized use of weapon.